

AKAR ÖN SZÉP LENNI?

Szeplő, májfolt, himlőhely megszűnik «Medea» növényerém használatával. Ára 14.— korona.

ALABÁSTROMHOZ

hasonló arcbőrt és ifjú bájít nyer, ha Medea emulcermet és pudert használ. Ára mindkettőnek 21.— korona.

HAJA MEGNŐ ÉS NEM HULL

ha haját «Medea» növénypárlattal ápolja. Ára 8.50 és 12.— korona.

SZŐRTELENITENI

radikálisan utónyom nélkül csak a Medea depilatorral lehet. Ára 8.— K.

Fenti preparátumokért szavatolunk és kapható **MÁTIS BÉLA** kozmetikai vegyésznel, Kispeszt.

MARDOCHEUS

Irtá

Berczellné Gajary Böske.

Ára 1 korona 50 fillér.

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése

(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál

Budapest, VI., Andrásy-út 21. szám

és minden könyvkereskedésben.

VIDOR MARCELL

új verseskönyve:

A HOLT KÜSZÖB DALOL

Versek a nagy világégés idején.

Ára 2 korona.

Kapható:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrásy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

Új könyv

CHOLNOKY JENŐ,

a kiváló magyar földrajzi írófő:

FÖLD ÉS NÉPEI

Népszerű földrajzi kézikönyv

I. kötet

AMERIKA

Két színes térképpel, 32 műmelléklettel és 430. a szöveg közé nyomott képpel

Ára 24 korona

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

MOLNÁR FERENCZ

ÚJ KÖNYVE:

AZ ÓRIÁS

ÉS EGYÉB

ELBESZÉLÉSEK

Ára 5 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

*

KAPHATÓ MINDEN KÖNYV-
KERESKEDÉSSEN.

Magyar Törvények, a Franklin-Társulat zsebkiadásai-ban

megjelent

AZ ÚJ EGYENES ADÓTÖRVÉNYEK

Jövedelemadó. Vagyonadó. Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adója. Hadinyereségadó. III. oszt. kereseti adó.

Készítették:

RÓTH PÁL dr.

bp. m. kir. adófelügyelőségi s.-titkár

és

TÉRFY GYULA dr.

miniszteri tanácsos.

Ára kötve 12 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben.

MOLNÁR FERENCZ

ÚJ KÖNYVE:

ISMERŐSÖK

FELJEGYZÉSEK KRÓNIKÁK

Naplószerű feljegyzések ismerősökről: nagynevekről, névtelenekekről — kortársokról.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

*

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

42. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, OKTÓBER 21.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.Egyes szám
ára 60 fillér.Előfizetési
feltételek:Egészévre — 30.— korona.
Félévre — 18.— korona.
Negyedévre — 7.50 korona.A «Világkrónika»-val
negyedévenként 1 koronával
több.Külföldi előfizetésekhöz a postálag meg-
határozott viteldij is eszotolandó.

LÁNGVETŐK MŰKÖDÉSSEN A NYUGATI FRONTON. — „Bafa” fénykép.

Lyscscem**A kövér nő élete
kinlódás!**

Kigunyolják, kikacsagják, örökös tréfa tárgyai! Minden ember számára, nem tud öltözödni, vendéglőben, kávéházban két széklet kínálnak neki. Egyszerű élet módját nem zavaró kúra segítségével igen rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövérebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz Maigrin használjon és meglepi környezetét. — Egy kúrához való doboz **MAIGRIN** ára K 6.—. Készíti Palmier G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Turók József gyógyszerháza, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, félemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk feloleli a komoly és könnyebb zene-fajokat, melyek az újdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15' — K, 6 óra 28' — K, 12 óra 52' — K.

Az előfizetés beérkezéssel megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésekor visszaadatik.

Folyton Újdonságok.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV., Sütő-utca 2. szám. (Deák-tér mellett)

RENDELÉSNEK SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI!

AZ AMAZONKIRÁLYNŐ.

REGÉNY. — IRTA PEKÁR GYULA.

(Folytatás.)

Az Első Királynő az anyjának felelt:

— Csak válaszd, anyám.
— Öreg királynő nem sokat gondolkodott:
— Én a népekkel való jó viszonyunk szempontjából az ifjú Priamust, a trójai királyfit választanám.

Antiope vállat vont:

— Te tudod, a hogy akarod, anyám...
De alig mondta ki ezt, már is újból hallatszott a Molpadia éles hangja: «néztek már, miféle csodahajó érkezik ott?» s ugyanakkor mindenfelől, Chadesiából ép úgy, mint Lykastosból riadóztatók a kürtök s veszedelmet lármáztak az üstökben. Pillanat mulva a ziggurath alatti amazonsi is átvette a vészjelet s lenn egyszerre nyüzsgöni kezdett a már ép nyugodni készülő Themiskyra. A Gyermekek Városa sivitással élénkült, a Férfiak Városának műhelyutcaiból reménykedő nyomorultak vetették fel az arcukat s a falak alatti legkülsőbb negyedből, a Harcosok Városából, nyertés és fegyverzaj hallatszott fel. Ezer kéz kapott a sörényekhez s ezer meg ezer nadrágon csillant a sok réz meg kékerez-csillag, a hogy a telt amazonláb-szárak a lovak farán áthaladtak... A falak is futkosó néppel teltek meg s az alattuk nyíló kapukon roham zuhatagával ömlöttek ki a vágató lovasseregek, hogy minden esetleges nyílt partit kikötésnek az útját állják. Am az érkező aranygálya nem árult el ily szándékot, egyáltalán semmiféle ellenséges szándékot nem mutatott. Pedig a messze háttérben már témérdek: hűsz, harmincz, ötven... vagy tán még több járműből álló tekintélyes kísérő hajóraj bújott elő a naplementi szemhatár aranyfelhői alól. E csapatszallító sok széles kymba-bárka, pánzélos lombs-gálya s gyors kirkarah ostromnaszád eléggé harcziásan bontakozott ki az aranykődből, de mikor úgy tíz nyílvésznyire vagy három oroszlanbögénnyire értek a parthoz, egyszerre leeresztették vitorláikat s tisztelteljesen álltak meg. Az aranyhajó ekkorra már beért a kikötő s jéteben szétrébbent vitorlási közé, — jött oly sebesen s mégis elővigyázatosan, oly gondolkodásra valló tudatosan, mintha abban a bibortarajos aransárcánnyifőben valóban elmélkedő lélek lakott volna. Döbbenés moraja zúgott végig Themiskyra tengerre néző falain, a nép a sárkányfő kékel keretezett szemét leste: «él, lát vele! hogy forgatja, villogtatja!...» De hát mi lesz itt? mit akar? az amazonok nem vártak tovább; pillanat mulva jégesőként kopogott a nyílzápor a bordázatra aggatott pajzsoson s a biborvitorlák közt pár szírdarab zúgott át, melyeket rugalmasra hajlított fasudarokkal löttek ki a bástyák mellvéde megől. Válaszképp s a jövevények békés szándékának az igazolásául egész falkányi fehér galamb rebent fel az árbocok mellől s a következő perczben az eddigelé rejtve maradt legénység is talpra ugrott a pajzsos mögött. Csupa tagbaszakadt óriás alak, de Antiope jól érezte, a három vezér ott a gálya sárkányorrában áll egymás mellett... nézte őket s egyszerre nagyot dobbant a szíve. Körülte igazalom, zsi-valy, — Marpesia szólt:

— Ezek ók, az Argo s a Nap Fiai... Az a szélső aranyingos az lesz Jason...
— S az az oroszlanbörös meztelen, — tódította Molpadia — az, ráismerek: Herakles! S kettejük közt a nappal a vérté mellén... az Theseus! Rajta, most vagy soha, nyilat, dárdát nekik, öljük meg őket!

— Hová gondolsz? — tiltakozott Marpesia — nem lehet, hisz galambokat eresztettek fel s ezek minden istenek szerint szentek...
— Eh, eresztettek!

A férfioló tegzéhez kapott, de a pólvas, reszkető kéz még idején ütötte félre az ifjon a nyilat, — e nyíl a hajó orra helyett a vitorla magasságába tévedt fel s a biborra ráfestett sugárzó arany nap közepében állt meg. Antiope csak annyit látott, hogy ott a hajó orrában

az a középső vezér most megmozdul s felveti bagolydíszes athéni sisakját (ez az, a mit ő oly hiába keresett a követések közt!), — mély sóhaj: igen, csakugyan ő az, a kivel az ephesusi éji csata párvialadalt vívta... de mennyivel fenségesebb most királyi díszében! Ime, a valóság sehogyse marad el az álmok szebbre képzelő munkája mögött... A szemek, melyek úgy világitottak az ephesusi sötétben, most is lángolnak szinte; előbb a vitorlába fúródott nyilat figyelik közönyösen, aztán ismét keresően kereskednek a városban szeretszét. Nézik a falakat, a bástyákat, a tornyok lőrésait; végig kutatják a királynői palotának mind a kilencz emeletét és terraszát, — s ő, az Első Királynő, érzi, sejtí már, kit keresnek azok a szemek oly mohón... No most, most végre a ziggurath magasságába siklik fel az az izzó tekintet, itt van már s itt fenn egyszerre megáll. Antiope nem bírja tovább, — tűntető, heves mozdulattal kel fel s lép hátra a könyöklőtől... megvan! újból kapcsolva a két szempár, és csak annál erősebben, mert ezáltal nem képes és kényelmes csöközömből fogják egymást, hanem messzebből, a térbeli távon kívül az emlék és remény lelki messzeségéből feszül köztük a tekintet fonala. Theseus még az alatt se veszi le róla a szemét, mialatt egy odarendelt fémberének nyilván parancsokat ad. E fémber tisztele, továsiet s már is a gálya mögött vontatott ladikba ugrik bele. Sebesen evezet ki a partra a tengerben álló szélső bástya felé. Marpesia int a magasból s ott lenn elértik, — még látszik, mint kötik be valami fehérrel a követ szemét...

Antiope csak áll ott s az ephesusi éjből egyszerre fülébe cseng a mellbe lökött athéni utolsó szava: «és ha belehalok is, meg fogom tudni, hazug volt-e a csökö!... hazádba megyek a válaszárt... S te felelni fogsz nekem...»

Mögötte Menythia alig képes tartóztatni a dühödten sziszegő Molpadit:

— Árulás, összebeszélés! Mit akarnak ezek itt? Marpesia feddően csitítja:

— Várj, meglássuk, addig is ne gyánúsíts, ne rágalmaz, ne ítéld meg gondolatlanul! E galambok meglepnek, ezek békét jelentenek... hátha a napfák valóban megértést, békét hoznak s hódoló hűséget, szövetséget ajánlanak? Aztán még Antiopehoz fordul az öreg amazon:

— De hogy előbb veled végezzünk: tehát Priamust választod jövő tavaszra Adonis-mátkádul, úgy-e? Mert akkor mindjárt felhivatom a trójai küldöttséget is... Nos, felelj, leányom.

Antiope hamvas arca pirtól sötétedik. Telt ajkait harapdálja s ő, a villámgyorsan süjtő, az egyszer egy rövid szócskára is lassú s habozó. Néz le a lázasan zsi-valyó városra, melynek fő-utcajában növekvő tömeg élén bántortalanul jön, közelg a bekötött szemmel vezetett hellén követ.

Phorbas két markos amazon: Tralla és Myrleia közt toppant fel a ziggurath-tetőre. Alig bírt lélegzeni az arcát pólyázó keszkenőtől s a Myrleia vaskos ujjai sehogyse tudták a hatalmas nyakra kötött kendő göröcsét kibogozni. Melanippének kellett odalépnie, — az ő sohse ölé finomabb keze jobban boldogult. Munka közben ujjai kellemesen találkoztak a hátra nyúló s szintén segíteni akaró hellén ujjaival, sőt mire a kötelek lehullott, Phorbas gyűrűje úgy beleakadt a hercegnő zekuejjának a bomlott ezüstfonalába, hogy több türelmetlen és hasztalan kísérlet után nem a fonálnak, hanem az aranykarikának kellett engednie: a gyűrű lecsúszott az athéni ujjáról s fogva maradt a Melanippe balkarjának a szövetségében. A mint csak szeme szabadá lett, Theseus barátja gyorsan a gyűrűje után fordult, de a szelid hercegnőt látva, szinte zavarba jött a becsületes, komor arc, — mosolygva intett, hogy nem kéri

vissza, csak maradjon ott az a gyűrű. Ez alatt persze ismét Melanippére nézett Phorbas s ezáltal már látszott az arcán, hogy ráismer: futómozdulattal mutatott a karja hegére, mintegy magyarázva, hogy ezt a sebet a hercegnő nyila ejtette rajta az ephesusi csata éjjelén... «Az egyetlen nyíl, a mit én ügyetlen kilőttem!» — kiáltotta volna a «sohseölő», de tréfája nem juthatott szóhoz, mert Theseus követe már is a királynők felé fordult. Szeme gyorsan futott végig az arcokon s végül Antiope állott meg. Ő rá is ráismert. Magasra emelte a Theseus elefántcsontkézzel ékesített jogarbotját és így szólt jóni nyelven:

— Királynő, — uram, a Nap Városának, a magasra bástyázott Athénnek királya, Theseus, üdvözlétet küldi a Hold Leányainak! Üzeni: megvolt a vitési próba az ephesusi csatában s ha Nap és Hold meg tudnak férni az égen, népeik e földi tereken miért ne férhetnének meg egymás mellett? Uram, Theseus király, nektek békét és szövetséget ajánl...

— Nem kell! — tört ki Molpadia amazon nyelven — hazugság s ármány van benne!

Phorbas emelt hangon fejezte be:

— ...s hogy e szövetség méltó s minden isteneknek tetsző szentesítést nyerjen, uram királyom a bevett szokáshoz képest ezenen völegényül jelentkezik a dicső hős Antiope királynő jövő tavaszi Adonis-nászára! Készen a nászajándékok, amott hozza a csolnak őket...

A meglepetés pillanatnyi csöndje után annál hangosabb lett az egymás szavába vágó beszédek zsi-valya.

— Árulás, összebeszélés! — ismételte Molpadia — hát nem megmondtam?

Marpesia azonban egészen másé gondolkodott. A beteg vén amazomnak lázas örömtől csillant a szeme s csak annál boszúsabban torokolta le az idősebb leányát:

— Elég, torkig vagyok már a galádságaidal! Ime, hisz ép e követés — a huszonötödik! — ezafolja meg a legdöntöbben a hügod ellen szórt gaz rágalmaidat. Hallottátok? maga a fő napfi, Theseus, szolgáltat igazságot az Antiope ephesusi vitézségének s ép e vitési próba alapján ajánl békét és szövetséget...

Marpesia zihálva fuldoklott az izgalomtól. Kinnal kelt fel s odaborult, reszkető karokkal fogta át a szobor aranyterdet:

— Béke és szövetség?... köszönöm, nagy istennő, hogy életem örökös harczi után a halál küszöbén végre megérhettem ezt... Add áldásodat az Antiope tavaszi nászára Theseusszal... Hohó, ki az, kik jönnek ott? Ah, igen, a trójaiak, — nem, nem kell. Antiope, hol vagy? mondjad már nekik, hogy felesleges, menjenek... Antiope, mi lelt? Hát nem örülsz, hogy Theseus lesz az Adonis-mátkád?

— Hogy alakoskodik! — fojtotta magába a szót Molpadia — nézzétek, teszi magát, hogy habozik, gondolkodik, aztán a végén nagy kegyesen áldozatképp el fogja fogadni azt, a miért úgy reszketve reszket...

Némán bámultak mind Antiope-ra. Ő ott állt s a hogy hunyódozó, selymes pillái alól az aranygálya felé nézett, fiús, nyulánk alakja egy perczre egészen nőiessé szelidült a naplementi pompa czirógató, puha fényében. Hamvasszőke haja megbomlott kissé az ezüstszővetü sipka füllebentnyűi alatt (vagy tán ő maga húzta az ezüstszállal font farkocokat védően a szeme elé)... nyaka se szegeződött többé amazon daczozal hátra, hanem lényosan, szinte megadóan, új, enyhe mozdulattal hajolt előre. És volt valami új az arcban is, — mintha láthatatlan kéz simította volna ki az akaratos vonásokat, az egész arc pihegve engedett fel: a kissé lapos skytha orr nem tetszett daczosnak többé s a szájat ridegítő önértet is eltűnt az ajkak szögletéből, — ez ajkak partján kétféle gödröcskék támadtak... Ott állt Antiope s keble, az ő le nem égetett jobb melle, nyugta-

lanul, küszködve feszült, emelkedett a pánzéleke ezüstcsillagai alatt, — azt hitte álmodik: Ime, Theseus mégis eljött, el, hogy Adonis-mátkájul jelentkezzék! Itt van Theseus s a mi tán még hihetlenebb, itt nemhogy elleneznek a dolgot, sőt inkább maga a szigorú Marpesia az, a ki parancsolóan beszéli rá őt erre a völegényre. Csuda ez: minden vágya könnyen, küzdelem nélkül teljesül; lám az eddigelé oly tiltakozó hű Melanippe is biztatóan integet már: «légy boldog, szabad, az lehetsz minden sikerül, hogyan, miért habozik hát akkor mégis a kész boldogság e döntő pillanatában? Mert habozott, sőt mentül tovább nézett az aranyhajóra, az egybefont karokkal álló Theseusra, perczről-perczre csak annál gyávábbnak érezte magát. Nem csuda, nagy csatát vívtak ók ketten: izzóan fonódó tekinteteik a szerelmi hatalom, az érzelmi felülkerekedés élet-halál harcziat küzdtek ép s a mire eddig nem is gondolt, Antiope már is döbbenve érezte, hogy nem ő az erősebb ebben az erőpróbaiban. Lázaadt, ám hiába erőlködött, tudta, látta már, hogy Theseusszal szemben örökre ő marad a gyöngébb. Tán ép mert ő szeret jobban... És látta azt is, hogy ezen az erőarányon többé sehogyse lehet segíteni: az az ember ott, a ki oly merőn néz rá a bagolydíszes, villogó athéni sisak alól, született ura neki s neki mellette vége, ő csak akarat-nélküli, szöfogadó és követő árnyék lehetne Theseus mellett. Hogy vonzzák, már is mily türelmetlen, parancsoló erőszakkal húzzák azok a szemek! Antiope elgondolta: mily jó volna szót fogadni nekik, mennyivel kényelmesebb lenne ez!... s már-már szívrepesve hanyatlott volna előre a hatalmuk alá, midőn utolsó perczben egy más érzés — a góg? vagy tán inkább a rettegés? — lett erősebb benne. Nem, nem, vissza! el e nyugózó közelből, messze el a végzetes hatalom alól! Tán még lesz ennyi ereje. Olyas érzése támadt, hogy mélység szélén áll: ha egy lépést tesz előre, vége... tisztán érezte, ha Theseust nászra fogadja s az athéni őt átkarolja, ő nemcsak arra az egy éjre, hanem egész életére örökre veszve van...

Antiope újból megszegette a nyakát. A gödröcskék eltűntek az arcáról. Megrázta a fejét és hátralépett. Marpesia, kit újból felségtettek,

ámultan emelkedett a párnái közül; aggódva nézte a leányát s szerdes ajkai reszkettek:

— Antiope, hát még se felelsz? Habozol? Óhajom, parancsom!... Országod java, az egész amazonság érdeke kívánja, hogy a békül főnapfi, Theseus legyen Adonis-nászodra a völegényed.

Ó halkan, gyorsan, de annál határozottabban szólt:

— Tévedsz, anyám. Országom java s az egész amazonság léte parancsolja, hogy ép ne ő legyen a mátkám.
— Mi az? Nem fogadod el?
— Visszautasítom... Im' halljátok. Követ te, — folytatta hirtelen jóni nyelven — jelentsz uradnak, Theseus királynak, hogy előtte huszon-negy követés járt már itt s ő elkésett. Odanézz...

Itt a biborköpenyes, aranszandálos trójai követekre mutatott:

— Már van mátkám: a trójai Priamus királyi a völegényem a jövő tavaszi Adonis-nászra.

A trójai főkövet boldogan lépett elő s egy szagos fákból szinesre mivel szelenczét nyújtott át:

— Itt a képe, melyet tudós tyrusi mester metszött kristályba számadra, felség.

Mialatt Antiope kinyitotta a szelenczét s tűző, szinte daczozó örömmel látszott gyönyörködni a kristályképben, Phorbas háborodottan tört ki:

— Felség, tudod-e, mit teszsz? Az én uram nem szokott kudarezhoz, — gondold meg: Theseus egyszer kér, nem szól kétszer!

— Én se. Megérthetted, követ.
— Ej... S az ajándék felség? Im' itt hozzak...

— Vidd vissza.
— Sertesz!
— S te mehetsz...

Phorbas indult már. Marpesia kábán tápázkodott, hangja rekedt volt az indulatól:

— Várj, követ... Leányom, hát ellenem szegülsz? Vigyázz!
Az Első Királynő nem is felelt. Most már ő fonta egybe a karjait s a nagy veszélyből

menekülő ember ujjongó daczával nézett át az aranygályára. Várt, — valami különös vad gyönyörrel várta, hogy a siető Phorbas az ura elé érjen vissza.

Phorbas már a szélső bástya alatt a parton áll s ép leoldják szemkötelékét. Csolnakba száll s a ladik sietve siklik tova a sík vizen, melynek kékjében huszonöt aranyvező kettős sora tükröződik kigyódozva, imbolygva. A kis jármű megkerüli az Argo széles aranyfarát s eltűnik... Antiope oly türelmetlen már! No végre, — Phorbas átalbúvik a biborvitorla alatt, ott áll az ura előtt és jelent. Kis hőkölő mozdulat, — billen az athéni sisak, hirtelen nagyot villan. No, ujjonghat a menekült amazon a Theseus dühének! Poseidon fia fenyegetően emelint nehéz jobbát s alkarján meg-meggeszillan a díszes kovácsolt rézvédő. Antiope halkán, kárörvendően nevet. De hamar elhallgat.

Sikoly a háta megöl... Mire megfordul, Marpesia már mellrecuklott fejfel dől oldalt a párnái közé, — teste rázkódik, ajka félrecsúszik. Melanippe éleszi, ápolná, de felesleges, a vén királysas nem beteg többé. Nem mozdul. Csak ökölbe szorult két pólyás keze reszket még görcsösen és soká nem enged fel... Mind eléje borulnak. Az egy Antiope marad állva s néz mozdulatlanul a távolodó aranygálya után. Theseus alakja ott világít a búcsúzó fényben a biborvitorla alatt; mellén ragyog a vérté mivel sugaras arany nap s a lemenő igazi nap mintegy tükrözben látja és nézi magát benne. Karja még mindig emelt és fenyegető...

Esteledik. S mint a fény a természetből, oly észrevétlenül apad el, siklik, lopózik ki minden felengedt nőiesség az Első Királynőből. Arca szigorú, vonásai keményednek; legyőzte önmagát, hát újból büszke daczba mered: amazonná lesz ismét. Melanippe melléje sompolyodik, fejcsóválva nézi, majd hozzásimul:

— Értelek...
Mély sóhaj:
— Meg vagy elégedve velem?
A sohseölő visszasóhajt:
— Csak kirírad...
(Folytatás következik.)

AZ ORVOSOK BAJTÁRSI SZÖVETSÉGÉNEK GYŰLÉSE BADENBEN: Ö FELSÉGE JELENLÉTÉBEN MEGNYITÁK A GYŰLÉST.

BURJÁT JURTA. (Előtte szeszt párol a gazda.)

BURJÁTOK KÖZÖTT.

II.

Határtalanul szereti a burját a gyomrát és ha nem is olyan ingyen, mint a szomszédos kínai, de az étel mennyisége dolgában tútesz még az orosz paraszton is. Különösen kedveli a húst és a zsíros ételeket. Nincs olyan jóllakott burját, kit ha hússal kínálják, azt el ne fogadja. Rendes körülmények között csak este eszik húst, de akkor alaposan teletömi magát. Nincs szerencsétlenebb ember annál a burjátnál, ki nélkülözni kénytelen a húst, különösen télen. Kiegészítő táplálékuk a tea, tejjel, vajjal és sóval elkészítve. A megfőzött tea-levesbe sok helyen pörkölt lisztet is tesznek. Burját földre szokott és ott elfogott egyik fogoly tisztársam mesélte, hogy a mikor a burjátok lefűltek és bevitték a jurtába, végtelen előzékenységgel megvendégelték. Oda kellett ülnie az istenség oltára mellé és lapos facsészéből frissen készített tea-levest adtak neki. Hideg verejték futott rajta végig, a mikor a terjedelmes burját háziasszony a nyitott üstön készítette ezt a különlegességet, a mikor előtte keverte össze a tejet a sóval, ezt a vajjal, majd a teával és hegyibe öntötte a pirított lisztet. Mikor aztán kezébe nyomták a lapos facsészét, szédülni kezdett és maga sem tudja, mint itta meg a boszorkány-italt. De megitta és az előzékeny háziasszony újra teletöltötte a csészét, barátságos mosoly kíséretében nyujtva azt ismét vendégének.

A tejből egy sajtóságos pálinkát főznek, az úgynevezett *arachi-t*, leginkább nyáron és ősszel. Készletük nem tart soká, mert e pálinka szesztartalma nem nagy és azért melegben elfogyasztják. A hosszú téli hónapok alatt az orosz vutkit, vagy a kínai chansit iszák. De mindig isznak valamit. Kiváló csemegéjük egy liliumfajtának a hagymája. A krumpli és hagymán kívül más főzeléket nem igen ismernek.

PIATAL BURJÁT LEÁNY FEHÉR FEJŐS TEVÉJÉVEL.

BURJÁT GYEREKEK.

Éppen ezért a betegségeket leginkább ráolvasással, varázslattal és csakis kiegészítésképpen gyógyítják orvossággal, mert ez csupán a rossz szellemmel való küzdelemben elvesztett erőket adja vissza.

Minden gyógyítás vallási czeremóniával és áldozatokkal van összekötve. E misztikus felfogás ma már nem általános a burjátok között sem, de azért csak ritkán fordulnak a kulturáltabb vidékeken élő burjátok is az orvosi tudományhoz. A tibeti orvosi tudomány 404 betegséget ismer, mely meghülésből ered és a lámák szigorúan e tudomány utasításai szerint járnak el a gyógyítás terén. Orosz orvosok állítása szerint e tudomány gyógyszerei teljesen haszontalanok, de persze a babonás burját népből, sőt a szomszédos orosz vidékek lakóiból is bajos kiverni az ezekhez való ragaszkodás feltétlen bizalmát. Egyes esetek, a mikor a haldoklót elvitték a lámához és ez egyszerre meggyógyította, csak megerősítették a népet a gyógy mód eszhatatlanságában. A tibeti orvosságok igen erős hatásúak, nagy adagokban veszik be és a gyógyítás szigorú diétát kíván.

A sebészet jóformán hiányzik, mert a leghatározottabb bűnök tekintenek minden testcsonkítást. Általában a tibeti orvosi tudománynak igen eltérő és hiányos ismeretei vannak, mivel az ember belső szervezetében a boncolás által elérhető tanulmányozását egyáltalán nem ismerik.

Ez által magyarázható az is, hogy a burjátok massage-ja is egész sajtóságos formában történik, mivel a vérkeringést teljesen másképp képzik. Nagy ügyességgel gyógyítják a láb- és kéztörést. A lámák háziállatok is gyógyítanak ugyanazzal az orvossággal, mint az embereket, csak persze nagyobb adagokban.

Érdekes a helyi betegségek közül megemlíteni az úgynevezett emirjacsosztó. Ez valami agybaj, melyek az eddigi ismeretek szerint csak a zabajkái és jakuczki területen fordultak elő. A beteg sajtóságos félnépség, nyugtalanság vesz erőt, panaszos dalokat énekel, majd hirtelen kitérő heves mozdulatok közben kiabál. A lakosság az ily szerencsétlennel szemben teljesen közömbösen viseli magát, sőt mulatnak rajtuk, a bolondját járatták vele. Eredeti, hogy ily betegek az előttük teljesen idegen nyelven mondott mondatokat tisztán megismétlik, sőt ha idők multán csak egy szavát hallják ennek az idegen mondatnak, a többi azonnal utána mondják. Zaj és kiáltás különféle hatásokat idéz elő náluk és csak ritkán, nagy lelki megérzést, nagy betegség, vagy hirtelen bánat gyógyítja ki őket. A burjátok az ilyen emirjacsosztókat úgy tekintik, mint a kikkel az ördög úzi játékát. A betegséget nem gyógyítják, mert azt teljesen hiábavalónak tartják már csak azért is, mert a lámákon is ki szokott néha történi a baj. Mivel ezt az istennel való lelki közönséggel magyarázzák, véteknak tartják ellene tenni valamit.

A Buddha-vallás ment ugyan minden olyan szertartástól, mely a gyónáshoz hasonlít, mégis minden buzgó buddhista, ha érzi halála közelségét, beszél lámájával, ki őt intelmekkel, imákkal és tanácsal látja el a túlvilági életre. A Nirvánába való térés erkölcsileg arra kényszeríti a burjátot, hogy lelkét a földi bűnöktől

megtisztítsa. A túlvilági életet a burját csak egy átmenetnek, mintegy réven való átkelésnek tekinti és lámájának tanácsai és intelmei tulajdonképpen a komp kormányzására vonatkoznak és nem a porhüvely számára láthatatlan túlvilági életéről beszélnek.

«A mint meghalsz, lelked beköltözik valami földi élőlénybe és aztán érdemei szerint megnyugszik. Megtisztulásért költözik át, hogy aztán visszatérve az emberek közé, lássa előbbi földi életét.»

Az ilyen újraszületést a megpróbáltatás különös fájának tekintik és körülbelül hatvan napig nem vágna le semmiféle háziállatot, nehogy arra kényszerítsék véletlenségből az elhunyt lelkét, hogy hajléktalanul bolyongjon a földön, a míg megkezdheti túlvilági életét az ismeretlen birodalomban.

Az elhunytat tiszta ruhába öltöztetik, fehér vagy tarka lepelbe burkolják, jobblát ki nyujtják, a balt behajlítják, jobbkezt feje alá teszik, a balt pedig testén hosszában helyezik el és így fektetik arccal a házi tűzhely felé. A gazdagok selyem lepelbe burkolják halottjukat, ruháit elégetik, vagy a szegényeknek adják. A temetés módja igen különböző. Vannak vidékek, a hol egészen rendesen koporsóba teszik az elköltözöttet.

Az elhunytat vízzel befecskendezik és illatos füvek füstjével befűstölik, miközben háromszor kiáltják: «Om-ma-chum!» A vastag és kemény fából készített koporsót faszeggekkel zárják le és bármilyen közel legyen is a temetkezési hely, mindig kocsin viszik ki. Az asszonyok rendesen nem kísérik ki a halottat. A sírokat északnyugati irányban ássák és a koporsót úgy helyezik el, hogy a halott arca délkelet felé tekintsen. Aztán mellé fektetik a nyeret, kantárt és kengyelcsakát. Sok helyen fából faragott teás csészét, pipát, dohányt, üres palaczkot és más, a halott által életében használt tárgyakat is tesznek a sírba. Hantot nem emelnek a sír fölé, csupán a sarkokba tűznek imádságszálcskákkal teleaggatott pőznákat és a sír széleit burját isteneket ábrázoló szentképekkel rakják ki. Mással, különösen a tajgában (szibériai északkelet) a koporsót nyitva, ezölöpökre helyezik, vagy pedig koporsó nélkül a föld felszínére fektetik a halottat. A temetés módját mindig a láma határozza meg és a rossz, bűnös életűeknek rendeli el a föld felszínére való temetést. Ilyenkor a farkasok és kóbor kutyák hamarosan eltüntetik a hullát.

A temetés többnyire napnyugta után, vagy éjjel történik és pedig nagy gyorsasággal. Csak gyermekeket temetnek nappal. Künn a temetőben nem hallatszik sírás, csak benn a jurtákban játszódnak le megrendítő jelenetek az árván maradt család körében. A temetésen résztvevők mindenekelőtt megmossák kezüket és arczukat,

A BABONÁS BURJÁTOK PRÓFÉTÁJA.

FIATAL BURJÁT LOVAS.

miközben a láma elmondja a *churali* (övid imát), hogy a hátramaradottakat megóvja a tisztátalanságtól és a haláltól. Ezután ülnek meg a halotti lakomát. Az elhunyt lelküdvéért még a legszegényebb burját is imádkoztat a dácsonban (templomban) és gyakran az utolsó bárányát is odaadja, hogy ezt megtehesse.

Túlvilági hitük igen zavaros és igen eltérő. Csupán abban egyeznek meg mindnyájan, hogy az jobb a jelenlét. A lélekvándorlásba vetett hit igen jó hatással van az erkölcsükre és visszatartja őket a gyilkosságtól. Felfogásuk szerint, a megölt lelke a közelben tartózkodik és okvetlenül megbosszulja magát a gyilkoson, kit a túlvilági életben is szigorú büntetés vár, kóborló lelke sohasem látja meg a Nirvánát, hanem örökös kínlódásra van kárhoztatva... A halottaktól és a haláltól nagyon félnek. Hitük szerint a test sem hal meg, hanem az is valami sajtóságos életet él tovább, teljesen elkülönítve a lélektől. Régi hitüket, ősi szokásaitkai tordeli a jelen. Csakis a mélyben fekvők őrzik hiven máig is a tradíciókat. Nézzük csak a mi mezőkövesdi matyóinkat. Azok menyecskeim már sárga cipőt, csipkés nadrágot, sőt selyemharisnyát is látnak a hündörgő alatt, de a heljebb fekvő Tard község matyói szigorúan őrködnek ezeréves hagyományaikon. Így a burjátok is. A kultúra köztük is áldott és átkozott

gyümölcsöket terem. 1902-ben megszüntették a régi törzs-közigazgatást és az új községi közigazgatást léptették életbe.

Ez kezdetben nagy elkeseredést és légedetlenséget szült a burjátok között, kiknek az fájt legjobban, hogy a törzsben elfoglalt állásukról le kellett mondanok. De haszaltan hivatkoztak a II. Katalin ezárnő által biztosított jogaikra és kiváltságaikra, régi okleveleikre, melyeket szent ereklyeként őriznek [dácsonjokban, az orosz járcm rájuk fektet. A régi törzsrendszer mellett megvolt a burjátban az összetartozandóság érzete, a gazdagabb segítette a szegényebbet. Most mindez meglazult és mindenki él magának és rejtegeti szívében a nagy szomorúságot, hogy egy idegen hatalom nehezített rá, mely kiforgatja régi tradíciójából, új utakra tereli, fiait elviszi katonának, marháit olcsó pénzen összevásárolja és a szép nomád életet lassan-lassan teljesen megszünteti. A régi boldogságnak vége. A kultúra haladásával fogy az öröm, nő a szenvedés. Terjed a pravoszlav vallás és az óriás északi szomszéd fokról-fokra felszippantja a burját törzseket, az egész burját nemzetet. És ez tűri, mert tűrni kénytelen és csak az öreg lámák sirdogálnak keservesen a hosszú téli éjszakákon.

Garamszeghy Sándor.

ÖREG BURJÁT NŐ ÜNNEPLŐBEN.

MONGOL JÓSNŐ.

A LÁMA.

A VILÁG MEGISMERÉSE.

Elbeszélés. — Irta Barta Lajos.

I.

A kis fiú a csárda ajtajában állt. A csárda háta mögött az erdő zúgott, jobbról a kert sarkában kezdődött a temető. Elöl a síkság feküdt és messze hatalmas nyárfasorok mutatták, merre futnak a friss patakok. A kis fiú ismerte már az erdőt, a temetőt, a síkságot, a patakokat, egyikét falut is. Szeme fölészívta ezeket a képeket és agya elrakta magában őket. Ha behunyta szemét és mégis akarta: látta maga előtt ezeket a képeket. Nemesak a képeket, magukat a valóságokat, melyekről a benne levő képek szóltak... Ez volt számára a világ! Alig valamivel több!...

Ősz volt, az erdő már rőtesre vált, a temetőben elhervadt a magas fű, a magas gaz és száradtan omlott le a sírok közé. Meztelenül álltak ott a többnyire egy darab fából faragott kálvinista fejfaducok. A síkság is áttekinthető volt, díszei elpusztultak és az őszi nap mint síró kertet, bágyadt részvétellel sugározta be messze tájait...

A csárda előtt futott a fehér országút. Az országúton, a lombtalan szederfák közt egy hintó közeledett. Seholy sem látszott ember, csak ez a hintó jött közelebb, közelebb. Sárga hintó volt, előtte két fekete ló futott, egyenes derekú kocsis ült a bakon, kék ruhája sárga-piros zsinórral volt kivarva, kalapján pánthika lobogott. Hátralát látszott, egy asszonyé, meg egy férfié. A kis fiú azt hitte, hogy ez a hintó is elporzik majd a csárda előtt az országúton, a hogyan más hintók elporzottak. Ez a csárda nem arra való volt, hogy benne előkelő emberek megforduljanak. Hangos fuvarosok, nagykedvű vásárosok, csüggedt vándorlók, kiszáradt torkú gyalogos parasztek, drótos tótok és házalók szökték kopjatni padjait. De ez a hintó befordult a kőhídon, benntermett a csárda udvarán. Ott megtorpantak a fekete paripák, zablájuk zörgött kemény fogaik közt, szügyük rengett, lábuk remegett, fejüket, tág orlyukakkal fujtatva megrázták. Az asszony és az úr leszállt a hintóról, a kocsis jártatni kezdte a lovakat. Az úr magas volt és karcsú. Kék szeme volt és szőke szakáll. Az asszony is hatalmas, kövér, magas volt és csupa erő. Neki is kék szeme és szőke haja volt. De az asszony sokkal idősebb volt, mint a férfi. Az asszonyt nyakától a cipőjéig szürke selymekabát takarta be, a férfit fehér porköpenyeg. Bementek a koresmaszobába, leültek egy négyszögletes asztalhoz. A kis fiú nagyanyját szemekkel bámulta őket. Mert ott ültek ép azon a helyen, a hol tegnap

is az öreg Zsoldos bácsi és az öreg Kántor bácsi ült. Ezek ki-kijöttek a faluból, vékonyak, ránczosak, fehéredők voltak és hasonlítottak az őszre, mely most kűnn a síkságon búcsúzkodott. Azokon a székeken ülve, újra és újra és mindig tudták ők 1848-ról, Kossuthról, Perczelről, Damjanichról, Nagy Sándorról beszélni... A kis fiú lelkében tőlük homályos csodák köre virradt, mint azoknak a meséknek nyomán, melyeket apja mesélt, téli estéken, mikor a szél zúgott, a kályhában a fa pattogott és a pusztai magányosság csendjében a sütőben, teletöltve jó szaggal az ivót... A kis fiú már látott urakat és hölgyeket, de most, hogy a világot a paraszt helyén ülték, kitágították neki a két öreg paraszt helyén ülték, kitágították neki a világot és jobban megtudta, mint eddig bármikor, hogy másfajta emberek is vannak, élnek, akarnak, tesznek, mint a milyeneket ő minden nap látni szokott...

— Volna valami ozsonnája? — kérdezte a kis fiú apjától a magas úr.

— Igen finom, friss harsam van! — felelte a koresmáros.

— Az jó lesz! — mondta az úrnő. — Rántott harsam! Sörrel! — ránézett a férfinak és nevetett.

A koresmáros kiment, a kis fiú az ajtó mellett állt és nézte a vendégeket. Az ajtóból a síkságot is, a szobát is lehetett látni. A napfény ráesett az egyik ablakra, onnan az úrnő arcára és sokkal jobban kimutatta annak ránczait. Az úriember az asztalra tette a kezét, az úrnő rátette az öklére a tenyerét és lassan, melegen magába zárta annak húsát és csontjait, közben nagyon védesen nézett a másikra, a mire az úgy nézett vissza, mintha a szemével ajándékot adna annak a nőnek.

Már javában ették a harsamot, sőt is ittak már, kocszintottak a pohárral és mélyen az egymás szemébe néztek, mikor a kis fiú látta, hogy az országúton csak jön egy lovas vágatva. Pejlóvon lovagol, fehéredő szakáll, sötét szemöldöke van a lovasnak, öregedő ember, de keményen ül a nyeregben és csak vágat. Kis lovaglopálya van a balkezében, azzal a ló hasa alá húzogat. Szempillantás és már ott is van a lovas! Csak leugrik, bentterem a koresmában:

— Jézus! Az uram! — kiáltja az asszony.

A férfi felugrik.

— Alászolgája, jegyző úr! — mondja a lovas és puff! puff! — kétszer egymásután durrant kezében a revolver.

A kis fiú anyja beszaladt és felkapta őt, pedig már hét éves volt és kirozott vele a szobából, nehogy neki is valami baja történjék... De a sötét, nagy mozgású kép és a szilaj indula-

tok emléke nem mosódott el belőle teljesen sohasem.

II.

(Kilencz év múlva.) Több évet töltött már a városban, az iskolában is. Fejében most már rengeteg sok képzet és gondolat mozgott és nyüzsgött. Már egy bizonyos egyéniség is volt benne kialakulva, melyek megszabták benne a módot, a hogyan a világot látta és bizonyos egybehangzó vonásokat keverték mindig abba, a mit a tárgyak, az emberek és az emberi megnyilatkozások mögött látott. Lele és fel-fogó képessége ebben az időben még annyi újat, frisseket, izgalmasat talált a világban, hogy agyának elég dolga volt felszívni és elraktározni magában a benyomásokat és észrevételeket. Az elmúlt idők képei és emlékei nagyon ritkán jelentkeztek, mert a jelen ereje, az élés mohó teljessége elnyomta a múltat.

Egy nyári napon, a vakációban, a tagosító mérnökkel bement kocsin a városba. Akkor már nem laktak a csárdában, hanem egy faluban. A fiú apjának ott is koresmája volt. A tagosító mérnök ott lakott náluk, valami hírneves fiatal ember lehetett. A mérnök nagyon érdeklődött a nők iránt, a fiú még nem ismerte valóságban a nőket, bár odanyomta már egyiknek-másiknak az arcához az ajakát. Csak elképzelésből ismerte a nőket; elképzeléseket, anyagot és mintát az a sok regény adott neki, melyet már elolvasott. Olyan akart lenni és szeretett volna úgy élni, a hogyan Jókai regényeiben éltek a kiváló férfiak...

Hazafelé egy falun jöttek keresztül, melynek közepén egy kis domb állt. A dombon egy régi, egykor török templom emelkedett, a domboldaltól időként régi harszosok csontjai váltak ki. A templommal szemben régi udvarház feküdt. Az udvarházzal szemben, az út másik oldalán voltak a cselédházak, a magtárak. Az udvarházat ódon kert fogta körül, melyben búján sarjadt minden és a kövér sarjadszából csak egy-két százados fának száradt sudara emelte az égbe szívet riasztó arcát és figyelmeztetett arra, hogy a kert bujasága nem gondozott kövéréreg, hanem szilaj elvadultság. A kert zöldjében, a fák szövénnyében látszott egy piros folt.

— Á! — mondta a mérnök és egyszerre izgatott lett. — Látja, ott van a kertben a Debrőy-lány.

A mérnök minden igyekezettel azon volt, hogy a lányt meglássa. De a lány csak ott mozgott a kertben, mélyen bent a fák között és nem lehetett belőle egyebet meglátni, mint bluzának piros szövét.

A fiú is megerőltette magát, ő is szeretete volna

látni a leányt. Olyan regényes volt a fiatal nő a sűrű levélszövedék között, a buja sarjadsz, a kövér érés közepette! Arra gondolt, hogy ott bent a természet szűzi és hatalmas ereje által serkentett nagyszerű, erős és gyengéd hajadonság virágozik... Igazán: talán kijön a kertajtóra az a lány, meglátja őt és szemével magához kapcsolja a szívét... De a lánynak eszébe sem jutott törődni bármivel is, a mi a kertben kívül van.

— Látja, — mondta a mérnök — mielőtt magukhoz mentem, ebben a faluban dolgoztam. Itt laktam a kastélyban és belehabarodtam ebbe a lányba. Megvallom színtelen, nem volt vele komoly szándékom! Sőt, tárgyilagos bírálattal, becsutellen szándékaim voltak vele. De vereséget szenvedtem! És pedig tudja miért? Rájöttem, hogy a lánynak szeretője van! Egy parasztlány a szeretője! Már az anyja is kalandos véru nő volt! Sőt állítólag most is csak olyan ispánt tart, a ki hajlandó a kegyeit elfogadni. A férje nem hiába úgy lötte agyon magát.

A kocsi már rég elhagyta az udvarházat. A falu végén egy magas kövér nő jött csizmában és zöld lóden ruhában, lovagló palézával a kezében. Ruhájának egyik fele fel volt tűzve, onnan elősillogott csizmája fénylő szára. Ez kaczkiasá tette az öreg asszonyt.

— Á! Kiszthand! — a mérnök lekapta kalapját és nagyot köszönt.

— Ezt a nő ismerem! — riadt fel a fiúban. Most először merült fel benne újra a kilencz év előtti jelenet. Elmondta a mérnöknek akkori élményeit. Számot vetett magában azzal is, a mit a mérnök a lányról elmondott. Durva, falusi történet alakult ki számára mindebből. Maga elé képzelte egy lányt, egy nagy erős, kövér, túlérett nőt, a kiből folytatódna az anyja nehéz testi indulata.

III.

(Egy év múlva.) Egy májusi napon bejön a koresmába a tanító:

— Ez borzasztó! — mondja a tanító és a haja is égnek áll. — Ott vagyunk tegnap a párdányi majálison. Ott van a fiatal Debrőy is. Alighogy hazajött Magyaróvárról, nincs egy feléve, hogy ő gazdálkodik az anyja birtokán. Ott van, tánczol, mulat, cigányoztat. Éjjel után bemegy a fák közé és agyonlővi magát...

— Ismerem ezt a családot, — mondta a tanítónak — értem az egészet!

IV.

(Egy év múlva.) Az a kor, melyben ez a fiú fiatal emberré serdült, nem olyan volt, mint a mi mostani napjaink. Az emberek sokkal anyagszerűbben éltek. A gondolkodás nem volt tele elvont fogalmakkal. Különösen az erkölcs és a lélek nem dirigáltatta magát lépés meg-

határozásoktól, melyek az egész világot, az ember rendeltetését és a társadalom elhibázottságát átölelő új filozófiákból eredtek. Az embereknek a maguk életében az volt a főörök-vésük, hogy embertársaik bírálatát ki ne hívják és a közvélemény előtt helyt álljanak cselekedeteikkel. Akkor a gyomorgörsöt közönségesen gyomorgörsök hívták és a náthat nem neveztek bröncitisnek.

Ez a fiú már tízéves elmúlt, mikor először hallotta ezt a szót: idegek. Mintha csak a nagyon művelt és nagyon finom emberek tudták volna azt, hogy vannak idegeik. Akkor hallotta először ezt a szót, mikor már egy pár hónapot töltött a városban. Az emberek általában testük és lelkük jelenségeit nem idegekre vezették vissza. Ha nyugtalanok voltak, azt mondták: — Nem tudom, mi van velem? és ha fájt mindenük, a nélkül, hogy tudták volna mi fájt, úgy érezték, hogy az élet fájt nekik. Azt mondták: — Túrelmetlen vagyok, elkeseredett vagyok, nem bírok magammal! Azt mondták: — Ma én megbolondulok! Vagy azt mondták: — Meg vagyok veszve!... Voltak idegek, de nem tudták róla. Ennek a fiatal embernek a fejében is robusztus, anyagszerű képekben élt a világ és az embereknek egymással való mindenféle dolga.

V.

(Pár hónappal később.) Őszelzel beiratkozott a jogakadémiára. Hatalmas ódon palota volt az akadémia otthona. Nagy, fehér márványla pokkal kirakott, boltozatos, komor, visszhangos folyosói kolostorokra emlékeztetett. A kapu alatt több fekete tábla függött. Ezek egyikén volt kiírva azoknak a neve, a kiknek levelök volt a szolgánál. Mikor először lépte át az akadémia küszöbét, ott találta a táblán ezt a nevet: Debrőy Endre.

Ez a név visszanyilat a kis gyermekébe, a diák éveibe, emlékezetébe. Nem egy család megtagította addigra kesernyességét és tragikumot érezni az életben... Hirtelen kikelt emlékezetéből nagy összefüggésekben ennek a családnak a tragédiája... Egy nagy fölvilágos meg és részvételteljes közönséget támasztott benne az ismeretlen jogász iránt: ez a Debrőy Endre éppen annyi időse lehetett, mint a mennyi ő volt, mikor anyját ott érte apja a csárdában...

A tragédia szereplői közül nem ismert eddig tulajdonképpen mást, csak az öreg nőt, a ki már negyven felé szülhetett ezt a fiút. Az apa képe elmosódott emlékei közt. Talán a rohanó mozgástól volt ez, melyben annak idején a csárdához közeledett és villámgyors mozdulatától, melyekkel előtte szerepelt... De az asszony vérmes nagyteljeségét ismerte és abból, a mit a mérnök és a tanító elbeszéltek, nem volt nehéz a családi végzet eredetét megszerkeszteni. E nehéz testű és nehéz véru emberek, közel a földhöz, a néphez, a nyers élethez, a

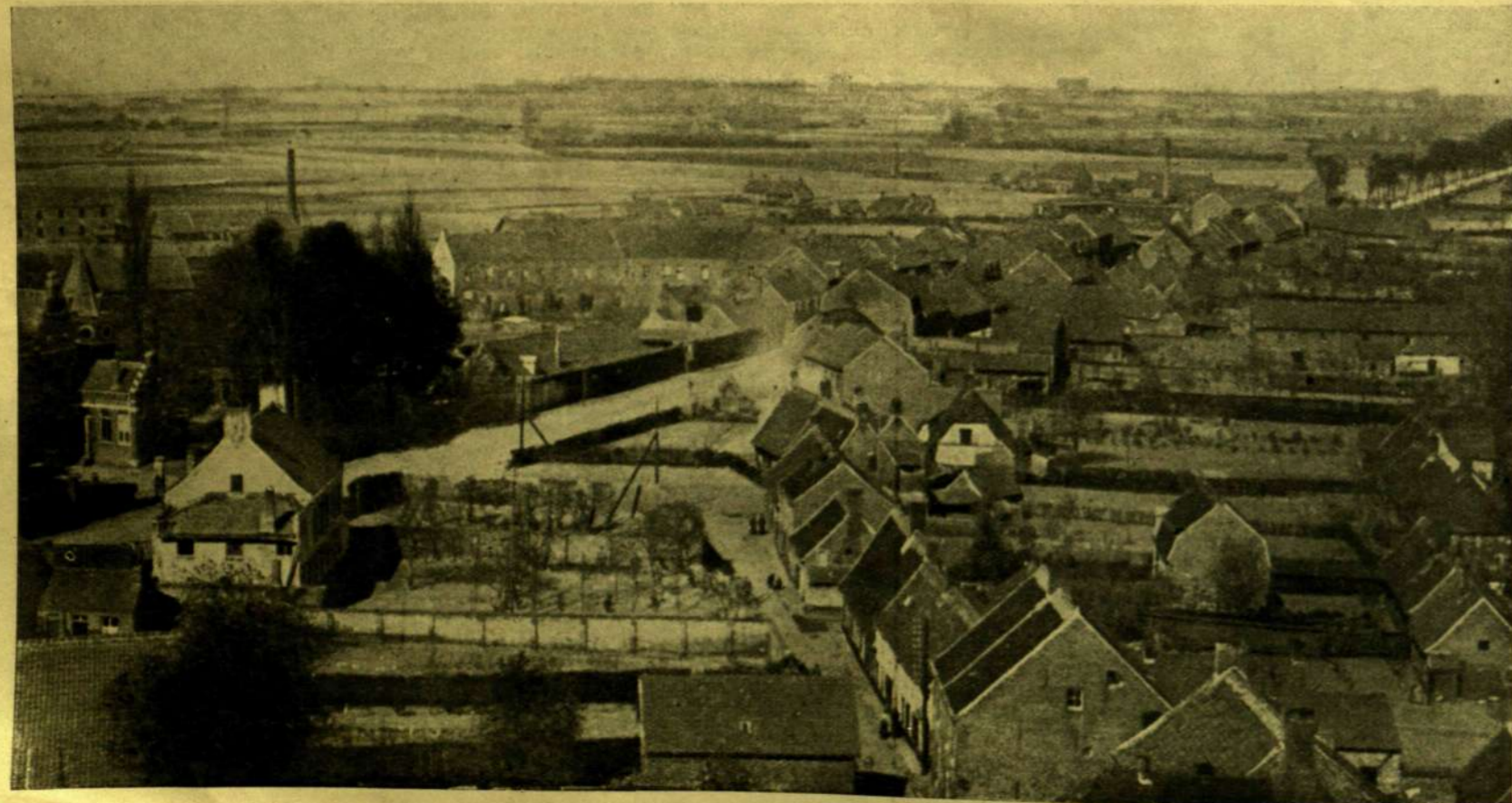
természetes ösztönök hatalmában, finomodásra képtelenül, forró indulatok és vasok képzetek hatalmában, a nyers szenvedélyek rabjaként, a testiség szolgálatában keverednek magukkal és másokkal összeütközésbe, vérük, szenvedélyeik és cselekedeteik torlódása hajta őket bukásba és pusztulásba. Állatias és ősie emberek, a nyers ösztönök prédái és így zuhannak libegve, tikkadozva, esztelenül és menthetetlenül a durva romlásba...

Igy elintézte magában ezt a családot és azt a Debrőy fiút is, a kivel legközelebb meg fog ismerkedni. Mert, lelke nem nyugodott addig, míg a jelenségeket egységes képbe nem foglalta, melyek összevágják a világ alapjelenségeiről és fémogató erőiről való felfogásával.

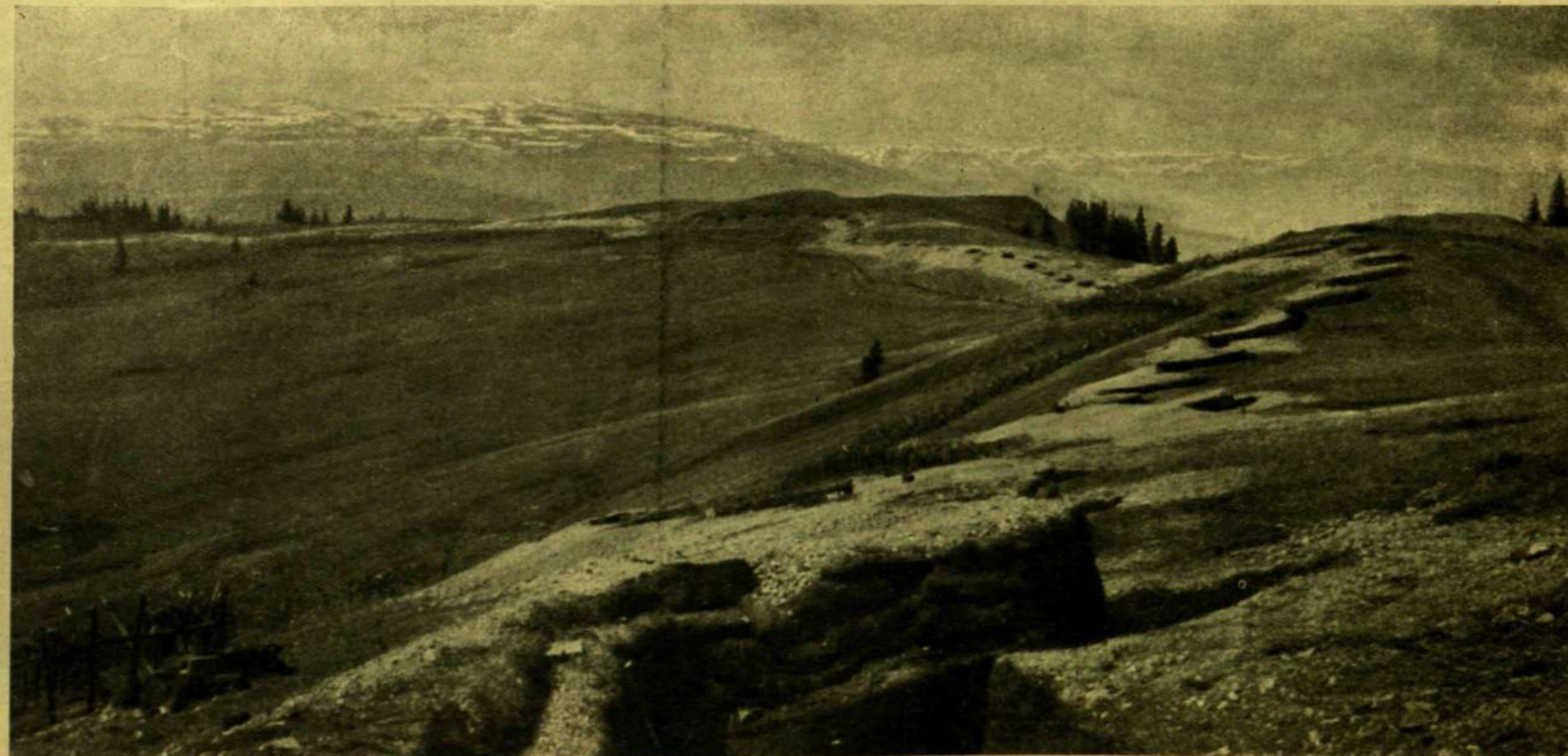
VI.

(Két nap múlva.) Az első előadási óra előtt megismerkedett Debrőy Endrével. Megdöbött, mikor vele szemben állt. Ez nem az ember volt, a kit várt. Magas, karcsú, vékony arcu, finom orru és finom homloku fiú volt. Századok szóltak föl mély szeméből. Es ezen a szemben, ennek a fiúnak a mozgásain is érzett a végzettség. Ez a fiú olyan volt, mint a becsukott zongora, melyen így is érezni, hogy belül minden húr feszesre van húzva... Mozdulatai olyanok voltak, mintha összes apáinak, anyáinak, ivéreinek, nővéreinek, rokonainak a mozgását játszanák tovább... Semmi durva és semmi vérmes, semmi nehézkes és semmi földizű... A vékony fehér arcbőr mögött, a karcsú testben, a gyengéd kezében, a finom koponyákban, a láthatatlan hátgerincben és benn az agyban vannak ennek a családnak a mozgató erők! Velejükből kél ki a végzetük... Idegeik tépik és sodorják őket... Testüknek ez a legfinomabb és legkevésbé ismert eleme megfölebbezhetetlen erővel játszatja őket az életben... Idegeik pusztítják, rontják őket és idézik föl a katasztrófákat...

Debrőy már rég másokkal beszélgetett. De az ő nyugtalanító és feldúlt érzései nem csillapodtak. Meg volt rendülve. Mert egyszerre hatalmas erővel érezte, hogy ez a fiatal ember, azokban a kapcsolatokban, melyben őt tudta: fenomen volt számára! Azonnal átlátta, hogy nemesak ezt a családot, de valósággal az egész világot helytelenül ítélte meg és hogy most újra kell alkotnia a világról és az emberekről való gondolatait, mert az emberi sors egyik leghatalmasabb elemére, az idegzetre eszmélt rá teljes erővel! Egészen össze volt zárva, mint a mikor a világszerkezet nagyszabású képe összeomlik valakiben. Fel volt dűlva, le volt sűjtva és fel volt lelkesítve, mint a mikor valaki arra eszmél, hogy a világ új megismerése, nagy izgalmak és beláthatatlan munka áll előtte...

GHELUVELDT FLÁNDRIAI FALU, MELYNEK ELŐTERÉBÉN MOST A LEGHEVESEBB HARCZOK FOLYNAK. — „Leipziger Press-Buro“ felvétele.

A MAGYAR ORSZÁGHATÁR KALIMANELNÉL, HÁTTÉRBE A KELEMEN-HEGYSÉG.

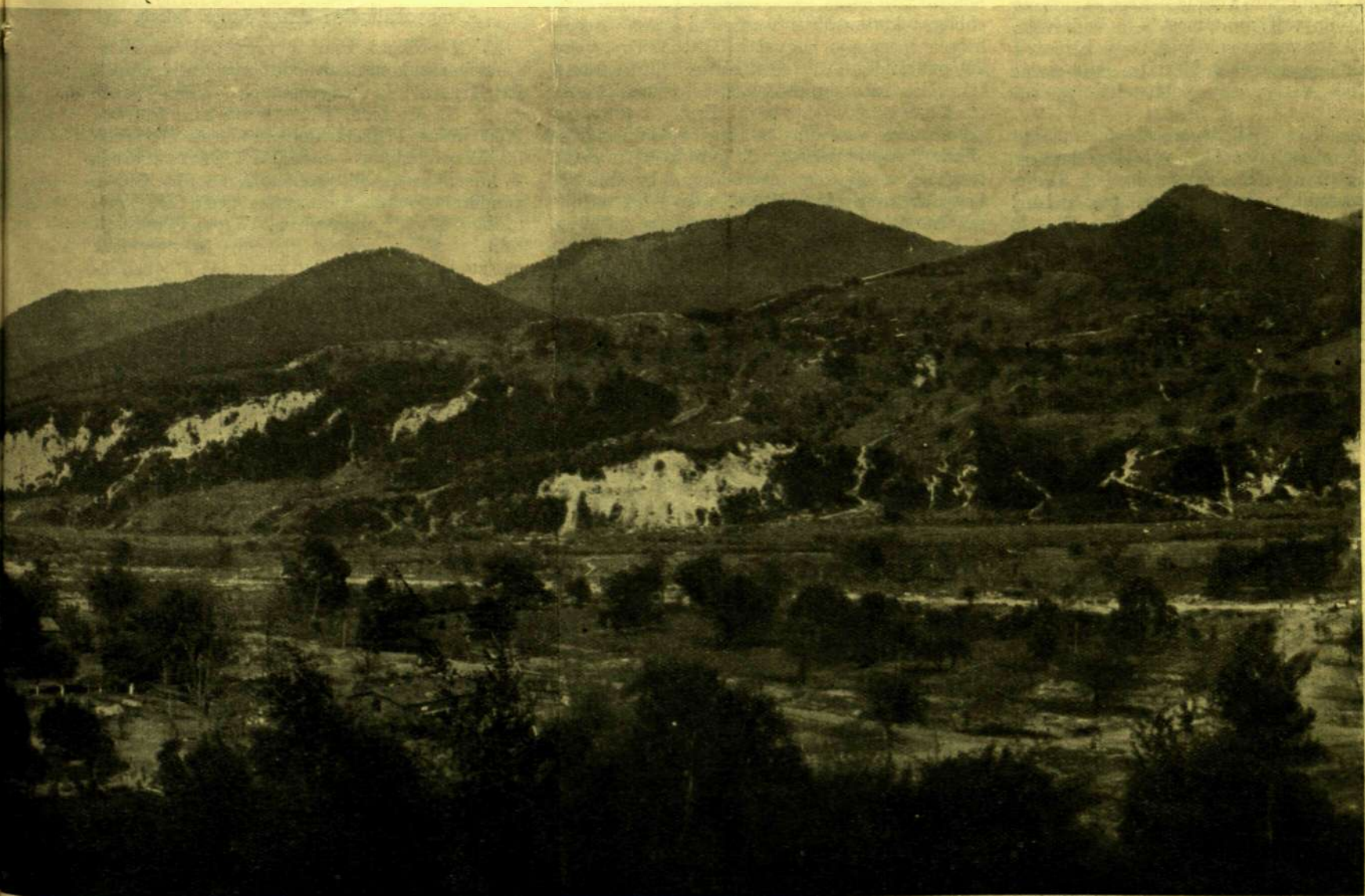

A HATÁR KIRILIBÁNYOSFALVA KÖZT.

AZ OJTOSZÁNÁL.

A MAGYAR ORSZÁGHATÁR, A MELYNKÖSSZÁBAN NAGY HARCZOK FOLYTAK.

Arany János emléklapja születésének századik évfordulójára. Toldi alakja az érme hátoldalán. Beck Ö. Fülöp műve.

AZ ARANY-CENTENNARIUM EMLÉKÉRME.

Nagyszalonta, «a nevezetes város», melynek öt televényéből a csillagokig nőtt legművészebb költőnknek: Arany Jánosnak alakja, a világháború fergetégen nem ünnepelhetett nagy fia születésének századik évfordulóját külső megnyilvánulásaiban is oly fényesen, mint azt a

régi «hajdúfészek» minden hí fia szerette volna. A tervezett országos ünnepeket is el kellett halasztani. A lelkekben azonban élt és él a vágy, hogy a szülőváros az évforduló alkalmából a kegyeletes megemlékezésnek mennél több jelét adja.

Úgy maga a hivatalos város, mint a nagy költő kultuszának ápolója: a Nagyszalontai Arany Emlékegyesület tettekben fejezte ki hálóját. Az előbbi az Arany János polgári leányiskolával, utóbbi az Arany Néprajzi Múzeum megalkotásával érzelmil maradandóbb emléket állított a nagy költőnek.

A századik születési évforduló e két alkotása után mindjárt az a művészi emlékelem következik, melyet a Nagyszalontai Arany Emlékegyesület készített. Általános művészeti szempontból is kiemelkedik egyik legszebb darabja ez emlékelem, irodalmi tekintetéből pedig egyenesen hálásak lehetünk az alkotó művésznek: Beck Ö. Fülöpnek, ki a «Toldi költőjének» megörökítésére nagy tehetségének teljességét áldozta s irodalmunk legnagyobb alakjának e művészi érmen történt megörökítésével szaporította irodalmi emlékeinket igen csekély számmal.

Az érme két oldalának domborműve: a megszólalásig hí Aranyfej, s a hátlap legendás Toldi már tárgyban is a legjellegzetesebb megismerésére a nagy költőnek és költészetének, — a kidolgozás pedig, mint elsőrendű művészi munka, a legteljesebb mértékben ragadja meg

Arany János emléklapja születésének 100-dik évfordulójára. Arany arcképe. — Beck Ö. Fülöp műve.

és gyönyörködteti a szemlélőt. — Az érmet, mely ezüst és bronz példányokban került forgalomba, a körmozgású pénzverő intézet verte ki.

Az emlékelem készítésének eszméjét felvető Nagyszalonta, s az eszmét tette váltó Beck Ö. Fülöp a nagy költőhöz méltó alkotással áldoztak az emlékezés oltárán s ez munkájuknak minden más elismerést felülmúló legszebb díszlete. H. Fekete Péter.

A DOLLÁRKIRÁLYSÁGOK TÖRTÉNETE.

AZ ELSŐ ASTORTÓL CARNEGIE ANDRÁSIG.

Elmondja BALLA MIHÁLY.

Az Astor-család. (Folytatás.)

Koronaértékben két és negyed milliárdra becsülik az Astor-család vagyonát. De Amerikában azt tartják, hogy ez a becslés nagyon szerény. Shearman Tamás G., egyike az amerikai viszonyok legalaposabb ismerőinek, már 1889-ben ötvenegy milliárdra tette az Astorok fekvő vagyonát, pedig New-York népessége akkor még sokkal kisebb volt, mint most — s tudnivaló, hogy az Astor-vagyonnak igen nagy köze van New-York népességéhez. Mert az Astor-család az ötmillió város legnagyobb telek- és háztulajdonosa.

A világnak ez egyik legóriásibb gazdagsága az állatbőrrel és prémekkel való kereskedésen kezdődik a tizenharmadik század végén, a hajózásan izmosodik meg s válik millióssá néhány évtized múlva, végül a nagyszabású föld- és telekvásárlással éri el roppant arányait, elannyira, hogy már az első Astor, ki szegényül ment át nyugot szerzeni az újvilágba, kerek százmillió koronát hagyhatott utódaira.

A hajótulajdonosok közül ketten gazdagodtak meg ily óriási módon a tizenkilencedik század elején. Az egyik a francia eredetű Girard Stephen, a másik a német származású John Jacob Astor. Girard vitte kevesebb: ő csak tizmillió dollárt, vagyis ötvenmillió koronát hagyott, mikor 1831 december havában nyolcvan éves korában elgázolta s a halál révére állította New-York utcáján egy társzekér.

E két férfit a vagyonszerzésnek alapjában véve ugyanazok a módszerei és lehetőségei tették a gazdagok gazdagságává, vagy mondjuk egy túlhaldott hasonlattal: Krózsussá. Meyers így fejezi ki ezt könyvében: «Az Egyesült-Államok alkotmányát úgy szabták meg, hogy annyi közvetlen hatalmat vett el a néptől, a mennyire a birtokosok és kereskedők osztályának szüksége volt». New-Yorkban az 1777-iki alkotmány szerint csak az vehetett részt a kormányzó és a többi államhivatalnok megválasztásában, a kinek száz font sterlingt érő fekvősége volt a városban. A kinek nem volt birtoka, nem volt választójoga sem. Az amerikai törvények jó sokáig csak azt a célt szolgálták, hogy rettentő mértékben elnyomják a szegényeket s még gazdagabbá tegyék a gazdagokat. A szegény adós börtönbe csukták s egy 1823-ban kiadott jelentés szerint évente 75,000 embert börtönöztek be tartozásai miatt az Egyesült-Államok területén. Nagyonbízott olyant, ki

húsz dollárnál kisebb összeget nem tudott megfizetni. Ellenben a gazdag hajótulajdonos, vagy kereskedő hosszabb ideig szabadon és ingyen forgathatta az állam pénzét: a kormány másfél esztendeig és szó nélkül hitelezte nekik a vámokat s bevétet szokás volt, hogy egy-egy kereskedő vagy hajótulajdonos ily módon milliókra menő kamatnélküli forgatókéhez jutott.

A mi különösen a hajótulajdonosokat illeti, ők idő múltával mégis észrevették, hogy gazdagság dolgában egy új, felülkerekedő osztály lassan-lassan háttérbe szorítja őket. Ezek az új gazdagok a városi telektulajdonosok rendjéből rekvirálódtak. Az általános fellendülésnek ebben a korszakában a mostani óriási városok helyén megannyi nagy falu állt. Az egy, vagy két mértöldes területen elszórtan álltak a házak s minden házat szántóföldek és gyümölcsösök, legelők és rétek vettek körül. Ezeket a tanyákat potom áron vásárolhatta meg az, a ki félfébe akarta fektetni pénzét. A kereskedelem aztán megnőtt, a népesség sűrűsödött, a bevándorlás nagyobb arányokat öltött, s a telek értéke nőttön-nőtt. Nem is történetelt az másképp.

Az 1825-ik esztendeig azon vitatkoztak az emberek Amerikában, hogy hol gazdagodnak fel majd legjobban a telektulajdonosok: New-Yorkban, Philadelphióban, Bostonban, vagy Baltimoreban-e. Mikor aztán megnyílt az Erie-csatorna, a kérdés eldőlt s egy csapásra New-York lett az Északamerikai Egyesült-Államok leghatalmasabb kereskedelmi városa. A newyorki telekárak szédítő mértékben emelkedtek s a mi házhelyeket, vagy talajvizes területeket tíz vagy húsz év előtt jóformán ingyen vásároltak össze, egyszerre a dollár-milliók százait érték meg. E városi telkek nagyon jelentékeny része a még jókor megokosodott hajótulajdonosok kezében egyesült, ők helyezték el bennök főkéik fölöségeit. S a boldog emberek nyugodt elégtétellel látták, hogyan nő vagyonuk úgyszólván kezök megmozdítása nélkül. A nagyváros népe lázasan dolgozott gazdagodásuk érdekében. Minden újonnan megnyitott és csatornázott utca, minden megszületett gyermek, minden bevándorló, minden gyár, minden árú- és lakóház, melyet felépítettek, mind, mind csak az ő gazdagságukat növelte, — így kiált fel Myers, és keserűen említi, hogy a szegény nép meg a telek-mágnások zsellére lett. Az 1900. évben megejtett vagyonösszeírás eredményei szerint az Egyesült-Államok 475 milliárd koronát tevő nemzeti vagyonából a proletárok húsz milliónyi seregére négy milliárdnál csak valami kevessebb jutott. Más szóval: az Astor-család egy-maga jóval gazdagabb volt, mint sok millió munkás együttvéve. De gazdagabb volt minden milliómos-társánál is, a ki szintén a telekérté-

kek szédítő emelkedéséből szerezte mérhetetlen (mert számos okból titkolt és soha egészen be nem vallott) vagyonát.

Abból a 197 és félmilliárd koronából, mely egybefoglalt összegét teszi ily városok, mint egyrészt New-York, Philadelphia és Boston, másrészt északi Közép-Amerikában Chicago, Cincinnati és más nagyvárosok telekértékének, az Astoroké a legnagyobb vagyon. Csak utánuk következnek keleten a Goletek (1000—1125 millió korona vagyonnal) és a Rhinelanderek, nyugaton pedig a Longworthok és a chicagói Fieldek.

A vagyonalapító: Astor János Jakab.

Az Astoroknak csak a vagyonuk amerikai, a származásuk, mint az olvasó már tudja, német. Pátriárkájuk, a vagyonalapító John Jacob Astor, Waldorfban, Németországban született 1768 július 17-ikén. Johann Jacob Astornak hívták még, mikor — mondják: 18 éves korában — kiment szerencsét próbálni Londonba. Onnan vándorolt tovább a szerencse útján két évvel utóbb s átkelt a nagy vízen. Vagyon nem volt több, mint egy jó ünneplő ruha és vagy száz márká készpénzben. Baltimore kikötőjében lépett Amerika földjére s New-Yorkba folytatta útját.

Igazi amerikai módon kezdte. A nyilván német származású Georg Dieterich pékmester szolgálatába állt legelőbb és péksüteményt árult az utcán. Aztán önállóította magát s batyuval a hátán, mint Barreth mondja az életrésében, szármearúval házalt. Az árúját az akkori módszernek megfelelően csereüzlettel szedte össze, olesó ékszerféltért, miegyébért. Más forrás szerint Browne Róbert newyorki szármekereskedőnél kezdte az új pályát s havi két dollár fizetésért és kvartélyért kezdetben gazdájának szármearúját porolta, aztán a cözög bevásárlója lett New-York állam és Kanada indiántörzsei közt.

Huszonhárom éves korában aztán, megismerkedve az üzleti fogásokkal s a trapperek, vagyis prémvásárlók szélesebb körével, csakugyan önálló szármekereskedést nyitott New-Yorkban.

Myers nem minden jogosultság nélkül azt következteti, hogy az akkori szármekereskedő módszereivel élve, ő maga is több drága prémre tett szert pár üveg rumért és értéktelen esecsebecsért, mint készpénz ellenében. Üzleti ki-rándulásairól visszatérve, az összegyűjtött témérdek szármearút nagy haszonnal küldte át Londonba. A közvetítő kereskedelmet elég hamar fölöslegesnek ítélte s egyetlen hóbortron, mely egy dollárjába került, hatodfél dollárt nyert tisztán. Utóbb, mikor már saját hajót járatta s az Angliában keresett pénzen angol árut vásárolt össze és vitt be az Egyesült-Államokba, két-

szerez haszonnal már kilencz dollárt keresett egy-egy hóbortron.

Elég korán házasodott, feleségül véve Todd Sárát, a ki újabb szerencsét hozott házához: mert jó feleség volt, vagyonát hozományával gyarapította és szép takarékoságával megtartotta, a családi összeköttetések révén pedig elismert helyet biztosított számára New-York üzleti világában. És Astor 1794-ben már nagy-kereskedő volt, 1800-ban pedig az elismert nagyok közé a Broodwayra költözhetett. A vagyon már elérte a negyedmilliárd dollárt, vagyis egy millió koronát, a mi elsőrendű vagyonszámba ment akkortájt, mikor gazdagnak tartották már azt is, a ki 50,000 dollárral rendelkezett.

Nyolcz évvel azután, hogy a Broadway lakója lett, üzleti munkássága már oly széles körre terjedt, hogy bővítenie kellett kereteit. 1808-ban megalapította az amerikai szármetársulatot, mely csak forma szerint volt társulat, mert valóságban ő volt az egyetlen tulajdonosa. A szármés állatok irtása a keleti részeken ekkor már oly arányokat öltött, hogy a nagy vadászterületek mihamarabb kimerültek s a szárm-társulat ügynökeinek a Mississippi, a Missouri és a Rocky Mountains még szűz területeire kellett előnyomulniok. A Brit északnyugati társulat ugyanekkor más tájakon óriási eredményeket ért el: egyetlenegy évben (1793-ban) 106,000 hódprémet szállíthatott át Angliába. Astor ennél is nagyobb hasznót remélt, ha kiterjesztheti üzleti tevékenységét a vad Nyugat tájaira. S ha közbe nem jön az 1812-iki háború s megvetheti lábát, mint akarta s remélte, Oregonban, a világ leggazdagabb embere vált volna belőle s utódai most nem 450 millió dollár, hanem sokszorosan nagyobb vagyon urai volnának.

Igy csak a Missouri mentén északon messze a nagy tavak vidékéig, nyugaton a Rocky Mountains felé a délnyugati vidékekig fejthette ki erőfeszítéseit. Ott aztán, hála a kormánynál szerzett nagy befolyásának, az Amerikai Szárm-társulat korlátlanul uralkodhatott. Ügynökei állig fegyverkezve járták be a vad tájakat, hol a kormány hatalmát legjobb esetben néhány kis csapat rész képviselte, s lehetetlenné tették, hogy ott bármely versenyző vállalat ügynökei boldogulhassanak. És 1827-ben a Missouri-vidék indiánjaival már csak az amerikai szárm-társulat üzhett kereskedést, félelmet gerjesztve mindenfelé s ügyet sem vetve a kormány olykor-olykor megújuló tiltakozásaira. Nem bánta s kijátszotta a törvényt, mely kifejezetten tiltotta, hogy whiskyt és rumot vigyen az indiánok közé. Az indiánokat a régi recepte szerint le-itatták és potom áron váltották magukhoz kincset érő szárméjüket, utóbb kiforgatták őket fekvőségeikből is. Így lett az Astor-család mérhetetlen ily földterületek ura is azokon a tájakon, úgy szólván semmiért, sokszor egy-

JUSTH GYULA RAVATALA A NEMZETI MUZEUM ELŐCSARNOKÁBAN.

egy üveg pálinkáért. A kormány pedig, ha olykor-olykor megújította tiltakozásait, erkölcsi jogosultságra alig hivatkozhatott, mert hiszen maga is csalással ragadta magához az indián nép óriási földterületeit. Mc Kenney, az Egyesült-Államok főfelügyelője a tanu rá: az ő jelentéséből tudjuk, hogy e területek hódját a kormány átlag két cent áron váltotta magához! Földről kaptak a példaadást Astor emberei.

Astor János Jakab mérhetetlen gazdagságának im, ilyen alapjai vannak. Az Amerikai Szárm-társulat ráadásul még uszora-kamatokat vett a törzseknek eladott pálinkán és egyéb értéktelenségeken s a megrontott szegény indiánokat még adósává is tette. Azok végre észbe kaptak s fellázadtak szárnokaik ellen. A mi elég volt arra, hogy a Washingtonba küldött riasztó híradások alapján kormánycsapatokat küldjenek s vérfürdőt rendezzenek a szerencsétlen rézbőrűek közt.

A mi Astort illeti, ő nem fogott ki a panaszból s folyton csak azt hangoztatta, hogy a társulat nem keres semmit. Majdnem ugyanakkor pedig fia és üzlettársa, Astor William B. azt írja (1831 november 25-ikén) az Unió hadügyminiszterének, hogy a társulat egy millió dollár alap-tőkével dolgozik, évi bevételét pedig félmillió dollárra teheti. Egy milliónyi tőke, mely félmillió bevételt hajtott!

A KOPORSÓT A GYÁSZKÖCSIRA HELEYZIK.

JUSTH GYULA TEMETÉSE.

Astor földet és telket vásárolt össze.

«Astor János Jakabnak — írja Barrett, az Astor-vagyon egyik történetírója — emindig több hajója volt útban, melyek szármearút vittek Kantonba s adtak el ott óriási haszonnal. A tearakományokért, melyekkel visszaterében megrakodott, a rengeteg árat csak másfél év múlva kellett megfizetnie az Egyesült Államok kormányának. Ellenben ő jó négy-és hathavi váltóra, vagy talán éppen készpénzen adta el ugyanazokat a tearakományokat, úgy hogy tizennyolcz vagy húsz esztendőig voltaképpen a kormánytól kapott ötmilliónál nagyobb kamatmentes kölcsönt forgathatott.

Ezek a kínai hajóáratok egyébként is óriási jövedelmet hajtottak. Egy-egy fordulójukból némelykor negyedszázézer korona tiszta haszna volt Astornak. De az első Astor nem azt a szellemet hagyta örökül utódainak, mely béri az elért haszon összegyűjtésével és egyszerű kamatoztatásával. Láttuk, hogy az indiánok kizsákmányolásával elérte azt a határt, melyet elérni egyáltalában lehetett, a tengeri hajózás dolgában pedig látta, hogy a hajótulajdonosok Amerika gazdagjai közt háttérbe szorultak. Ellenben látta már a jövő fejlődésének körvonalait s elhatározta, hogy fölöslegit föld-birtokba, de legfőképpen városi telkekbe fekteti. A szármekereskedésből és a vele kapcsolatos tengeri hajózásból való tiszta hasznát akkoriban már évi tizmillió koronára becsülték.

Mindenekelőtt rengeteg uradalmakat vásárolt össze, de elsősorban Newyork nagyjövőjű telkeire vetette szemét. Hogy milyen eszközökkel dolgozott, arról majd elmondunk itt egyet és mást abból a gazdag anyagból, melyet Myers gyűjtött össze könyvének abban a számottevő részében, mely az Astor-vagyon eredetével és mesés megnövekedésével foglalkozik. De meg kell hagyni, hogy ezek az eszközök nem éppen csak Astor János Jakab eszközei. Mások is éltek e módszerekkel, csak éppen hogy senki oly hallatlan sikerrel, mint ő. 1809 körül — például — nagy eset volt és rettentő felháborodást keltett egyik híres birtokszerezése, a Morris-eset. New-York állam a forradalom idején elkobozta a tory-párti Morris Rogernek és feleségének 51,000 holdas birtokát Putnam county-ban s kisebb részre osztva, eladta hétszáz családnak. Az 1809-ik év táján egy fogas ügyvéd megmagyarázta Astornak, hogy annak a hétszáz családnak nincs jogos igénye arra a földre, melyet megvett és megművelt, mert az államnak nem volt törvényes joga elkobozni a birtokot. Morris és felesége csak életfogytig való bérlője volt a nagy fekvőségnek és nincs az az állam, a ki életfogytig tartó bérletet elkobozhatna. A birtok valóság szerint a Morris-házaspár gyermekeié, kikre egyszerűen átszáll, mihelyt szüleiknek életfogytig tartó bérleti szerződése megszűnik. Törvény szerint tehát a birtok igazi tulajdonosai e gyermekek.

A MOST MEGNYITOTT OTTOKÁR-HADIÁRVÁHÁZ MARGITLIGETEN, POMÁZ MELLETT.

Astor meggyőződést szerzett magának, hogy ez a felfogás hely fog állni a bíróságok előtt is. Akkor felkutatta az örökösöket és oly fogásokkal, melyekről Myers azt mondja, hogy egy Balzac tollára volnának méltók, félmillió koronáért megvásárolta tőlük a birtokra való jogigényeiket.

A hétszáz farmer egyszerre csak, egészen váratlanul arra ébredt, hogy a birtok, melyet harminczhárom évi munkájukkal értékének hatványaira emeltek, nem az övék, hanem Astor János Jakabé. Ijedtükben a törvényhozó hatalomhoz fordultak segítségért s az a közfelháborodás nyomása alatt nem ismerte el Astor jogi igényét. Az igazalom még nagyobbra nőtt egész New-York államban, mikor Astor azt a közvetítő ajánlatot tette, hogy átengedi az államnak a birtokot 3.335.000 koronáért.

A vitás kérdés a bíróság elé került és Astor megnyerte a pert. Minthogy pedig a hétszáz farmer dolga ezután is az általános igazalom középpontjában maradt, New-York állam törvényhozó testülete végre is kompromisszumra lépett s 1827-ben megváltotta Astor igényeit harmadfél millió koronáért, melynek fedezésére ötszázalékos államkölcsönt vett fel. Astor kétféle nyert az üzletben, melynek minden terhet a népnél kellett magára vállalnia.

New-York földesura.

E szerencsés üzlet lebonyolítása után Astor New-York város területén vetette magát a legszédítőbb telekpekulációra. Segítségére volt ez újabb s az eddigieknél is fényesebb vállalkozásaiban roppant jövedelmei s egy bank-szabadalmán kívül a New-York állam törvény-

hozó testületeiben és New-York városában elhatalmasodott korrupció. Milliommestársával: Golet Péterrel, a Rinelanderekkel, a Lorillardokkal, a Schermerbornokkal s a többiekkel együtt Astor is, vagy inkább főképpen ő, busásan használta ki befolyását különösen abban az időben, mikor a megvesztegethető Romaine Benjámint a város főszámvevője. Kétféle úton-módon jutottak városi földterületekhez New-York hivatalnokai és kegyeltjeik: víz alatt álló területeket és városi telkeket engedték át nekik használatra.

A Manhattan-szigetet, melyen Newyork városa épült, akkoriban tavak, folyók és mocsarak vize borította s a Hudson folyó és az East-River sokkal mélyebben nyomult a város területére, mint most. Ha valaki a sekély vízzel borított területek egyikére vagy másikára használati engedélyt kapott a várostól, ez jogot adott neki arra, hogy kőpartokat vagy hajógyárakat építhessen s feltöltve az átengedett területet, építkezésre alkalmas telkeket alakíthatson belőle. Az úgynevezett vízi területekért az engedmény birtokosa rendszerint jelentéktelen évi bért fizetett. Hogy példát említsék, a Szent-háromság-egyház, mely vallási intézmények támogatása czimén kapott 1794-ben vízi területek kihasználására jogosító engedélyt, a Washington Streettől a North Riverig terjedő óriási városi területekért évente egy shilling haszonbért fizetett négyzetlábankint, az a bérösszeget is 42 év leforgása után volt köteles megfizetni. Közbevetőleg meg lehet említeni, hogy a Szent-háromság-egyház, alig hogy megkapta az engedélyt, egyéb nagy területeivel együtt mindjárt átruházta a Rhinelanderekre.

De a különben is jelentéktelen bérösszeget azon a czimén, hogy a városnak pénzre van szüksége — a mi a városi híres rablogázkodás következtében majdnem állandó betegséggé volt New-Yorknak — majdnem minden esetben valami kisebb összegért vételára számították át s a bérlek ily módon telektulajdonosokká lettek. Ezek az egykor vízzel borított területeken utóbb hatalmas üzleti és lakóházakkal népes városrészek épültek s a potom áron szerzett fekvő vagyon most a dollárok százmillióit ér meg. Astor ez adásvételben a felbecsülhetetlen értékű ingatlanoknak orosz-lánrszét ragadta magához és idő multával New-York legnagyobb ház- és telektulajdonosa lett.

(Folytatása következik.)

A ROMÁN HARCZTÉRÉRŐL. — GÁZFELHŐBEN ELŐNYOMULÓ ROHAM-CSAPAT.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Egy berlini leány. Nagy Lajos ily című novellája, mely most egy másik, kisebb novellával együtt jelent meg egy füzetben, figyelemreméltó irónak figyelemreméltó műve. Nem annyira a története, a mi fölkelte a figyelmet, hiszen az igen egyszerű, mindennapi történet félj proletár-sorban élő szegény fiatalember és egy német nevelő nő szerelméről, — inkább a lírája, a mely, szomorú lehangoltság, a mely a köznap történetnek hátteret és súlyt ad. A megbéniult idealizmus melanchóliája ez, az a szomorúság, a melyet az érez, ki ki szépségre, igazságra, tiszta öröme vágyik s ennek a vágyának virágait az élet nyomasztó kényszerre alatt kénytelen belehullatni az utca sárába. Nagy, megható gyöngédség van benne: a berlini leányt körülismogató a megértő szeretet minden lágyágával, a sanyarú, visszatetsző, méltatlan körülményekből, melyeket helyzete készített számára, ki meli mint valami szép virágot, szép, tiszta gondolatai levegőjébe állítja s mindent, a mi vele kapcsolatos, megértéssel tárgyal s ezzel az alapjában véve mindennapi alaknak erőteljes és finom reliefet ad. Az irónak sajátos egyéni életfilozófiája van: a küzdő szegénység filozófiája ez, a mely keserűen nézi az életnek szebb, jobb, dásabb lehetőségeit, a melyektől helyzete elzárja s olyan formák közötti életre kényszeríti, a melyeket méltatlannak érez s a melyek elrutitják és megfertőzik azt, a mi benne idealizmus ritmusa. Ezer meg ezer küzdő fiatalember szomorúsága néz meg ebben a novellában s első sorban ez érdekel meg a figyelmet. De megérdemli írói formájánál fogva is, mert igen jól, egyszerűen, sallang és nagyrozálás nélkül, ökonomikusan van a története elbeszélve s mondani-valóját csaknem maradék nélkül teljességgel tudja kitejezni.

Szent Klára kútja. Anatole Francenek ily című könyvét magyar fordításban adta ki Aranyossy Pál. A nagynevű francia irónak ez a munkája nálunk nem igen volt ismértés, pedig igen jellemző és rendkívül finom terméke írja elméjének. Nem az irónikus és szkeptikus Anatole France ismerjük meg benne, a ki éles és megsemmisítő kritikával sújtja a mai társadalmi és állami rend intézményeit, hanem a tudós amateur, a ki belemerül a múlt korok szellemébe, vissza tudja idézni magában azok hangulatát s beleveggyíti halk, finom iróniáját. Ahítatos, legendaszerű törté-

téneteket mond el, Szent Ferenz történeteinek módjára, a középkorból; az ahítat nem a hitből sarjad ki benne, hanem az eszhetikái élvezésből, az elmondott dolgok, a rajzolt emberek, tájak s a reprodukált eszmék szépsége ihletet meg. A nemes szépséggel teli mű remélhetőleg sok olvasóra fog találni a gondos fordítás révén s olyan oldalról ismereti meg közönségünkkel Anatole Francot, a melyről eddig kevesen és kevésbé ismerték.

William James filozófiája. A pragmatizmus néven ismeretes filozófia irány megalapítójának és vezérszellemének, Jamesnek filozófiáját rövid, nagyon világos és könnyen megérthető összefoglalásban dolgozta fel Flournoy genfi egyetemi tanár egy kis könyvben, a mely most magyar fordításban is megjelent. A könyv ritka példája a tudomány önfejlődésének: Flournoy teljesen belemerül James gondolatainak világába, saját maga teljesen a háttérben marad, kritikát nem gyakorol, csak reprodukálja a tárgyalt filozófiát, hogy közelebb hozza az olvasóhoz és megkönnyítse benne az eligazodást. A magyar fordítás dr. Molnár Jenő és Muraközy Gyula műve s a Magyar Evangeliumi Keresztény Diák-Szövetség adta ki.

A Jó Pajtás. Benedek Elek képes gyermeklapja október 21-iki legújabb számába Felek Sándor írt verset, Holló Sári elbeszélést, Dániel Lengyel Laura folytatja regényét, Haranghy Jenő szép képet rajzolt, Schöppin Aladár érdekes cikket írt a szénről, Endrődi Béla kedves képet rajzolt saját verséhez, Ávar Gyula bájos mesét mond. Tarka mese, az Emmi Csodaságban című regény, a rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A Jó Pajtás-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára évszámra 12 korona, fél évre 6 korona, negyed évre 3 korona egyes szám ára 24 fillér. Mutatványszámot kívánatra küld a kiadóhivatal, IV. ker. Egyetem-utca 4.

A HÁBORÚ NAPJAI.

Oktober 11. A nyugati harcztéren a flandriai tengerparton és Blankarsee és Poelcapelle közt a tüzérségi harc jelentékenyen fokozódott, Draai-banknál a franciák sikertelen támadása. A Maas keleti partján a németek a Chaume erdőben fontos területet ragadtak el a franciáktól és meghírsítottak négy heves ellentámadásukat. Maczedóniában élénk tüzérségi tevékenység az arcvonal több pontján.

Oktober 12. A nyugati harcztéren Flandriában a partvidéken és a houthoulti erdőnél erős tüzérségi harc. Ejjel a Lystól a menin-yperni országutig erős tüzharc, mely reggel egy csapásra pergőtűzé fokozódott. Erre széles arcvonalszakaszon új ellenséges támadások következtek. Soissonstól északra keletre és a Maastól keletre nagy hevesebb tüzérségi tüzelés. Vauxoilonnál a németek erős francia földterítő csapatokat visszavertek. Maczedóniában a monasztiri medencében és a Csernahajlásban tüzérségi tűz.

Oktober 13. A nyugati harcztéren a flandriai csata újra feléledt. Az angolok keskenyebb, körülbelül 10 kilométernyi arcvonalon indítottak támadást a langemarek-houthoulti erdő és a Zonnebeke-Marleda közti utakon, különösen erős tüzérségi felkészültséggel. Podcapelle vasútállomása és falva között többszöri sikertelen roham után sikerült a tölésmezőben elővornulni. A németek egész napi ekkeseredet harcokból a Penedsheek két oldalán visszavetették az ellenséget. A Podcapellében és innen déli fekvő állásokat délelőtt és friss erőkket este újból eredménytelenül támadtak. Passchendaelnél az angoloknak be kellett érniök a németek előterének egy keskeny földszárával. A helység a németek birtokában van. Zonnebekektől keletre összeomlott az ellenség támadása. Gheluelvéltnél is meghiusult egy erős előretörés. Az ellenség drágán megfizetett területnyeresége mindössze mintegy félkilométer. Az Aisne-arcvonalon élénk harcai tevékenység. Az olasz harcztéren az Isonzónál és a tirol arcvonalon élénkebb ágyú-tevékenység. A Pellegriinvölgytől délre, a Dolomitokban rohamcsapataink sikeres vállalkozásai.

Oktober 14. A németek megszállták a rigai öbölben Osel szigetét. A nyugati harcztéren a flandriai harcmezőn a Lys és a Denle között a pergőtűz tegnap reggel nem követék támadások. A tengerparton és a houthoulti erdőnél Gheluelvéltnél élénk tüzérségi harcok. A Chemin des Dames nyugati részén időnkint erős tüzérségi harc. A laon-soissons uton meghiusult a franciák öt ellentámadása a van clerei malomnál elfoglalt árkok ellen.

Oktober 15. Flandriában a tüzérségek váltakozó erejű harcai tevékenysége. A kiterjedt tölésmezőn több felderítő ütközet. Artoisban az angolok nagy erővel támadtak a Scarpe és a cambrai-arrasi út között. A szárnnyakon a roham a tölésmezőben meghiusult, a közepén az ellenség benyo-

Szöllőoltványok

2-3 éves gyökeres, pótlásra kiválóan alkalmas, továbbá európai sima és gyökeres, Delaware és más direkt-termő sima és gyökeres szőlővesszők, dísz- és gyümölcsfák a legjobb minőségben olcsó árban beszerezhetők

SZÜCS RESZVÉNYTÁRSASÁG SZŐLLŐTELEPEN BIHARDIÓSZEG. * Árjegyzék ingyen.

HAJSZÁLAKAT

arc, mell és karon legrovidebb 10 alatti seb és utonyom nélkül villanyal lehet végleg kiirtani Dr. Maczner módja szerint. E kezelésre kizárólag intézetem van jogosítva. Azért intézetemben is kapható szor, mely perozok alatt eltávolítja az arcshajlakat, nem végleg, de hosszabb időre. — Szépség szorló, szemölcs, miteszer, pattanás eltávolítása. Arcmasszage jutányos bértelben. A kozmetika legújabb vívmánya az Email borogatóvíz, mely 14 nap alatt a legnehezebb elhanyagolt bőrt újból fiatalítja kismúja. Tisztelet, kellemes, fehérítő krém, szappan, puder minden színben. Kurá-hoz szorok utánvétellel diszkrétan küldöm. — Levelekre válasz. — Tanítványok felvétetnek. — Telefon 156-99.

GÁOG ARANKA kozmetikai intézete, Budapest, IV., Mshmed rzultán-út 13. V. osztály.

Hüvösvölgyi Park-szanatorium

klimatikus, pphysikalás és diétás gyógyintézet. Gpest, I., Hídokuti-út 78. Vilamos megálló. T. 145-90 és 75-35. Ajánlatos bel-, ideg- és szívbetegeknek, idülőknek és rekonvaleszeneknek. Al-sterilis kádfény. Hízókúra. Egész éven át nyitva.

ÓRÁK

kiváló pontossággal szabályozva 10 évi jóállás mellett.

ÉKSZEREK

dívtos és izléses kivitelben.

EVŐESZKÖZÖK

ezüst és alpacceztárból.

EZÜSTNEMŰEK

és

DISZTÁRGYAK

szigoruan szabott jutányos árakon készpénz és előnyös részletfizetési feltételek mellett beszerezhetők

BRAUSWETTER JÁNOS

CHRONOMETER és MŰÓRÁKNÁL. Alapítvány. Számos ki-1847-ben. SZEGED. tüntetés. Több ezer -ismerő levél. Legújabb díszes nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

PUDEREK

királynője

a

Diana-puder

Próbadoboz 1.-K

Nagy 2.50

Mindenütt kapható.

HAJELTÁVOLÍTÓSZER!

Ravissant eltávolít hólgyek arcáról, karjáról minden kellemetlen szorzetet. Fájdalmentes. Azonnal látható hatás. Orvosilag ajánlva. Vigyélre utaditással. Szétküldés diszkrétan.

„Kebekkrém” a keblot fejleszti, keménynyú és nedvé teszi. Arczhámlasztó és krémek. — Kitűnő arcfehérítőkrém.

BOTTÁK REGINA kozmetikai intézete.

Budapest, Erzsébet-körút 34. sz.

Használhatatlan

FOGSOROKAT

film és esztétormeléseket, higanyt, eszté-papír hulladékokat, zálogszedőket veszek:

Gross Antal, Budapest, VIII., József-körút 23.

LOHR MARIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legregibb csipke-főnöklet: Gyár és VIII., Baross-u. 85.

Fiókok: II, F6-u. 27, IV, Eakü-út 6, Kecskeméti-u. 14, V, Harmad-u. 4, VI, Teréz-krt 39, Andrássy-út 16, VIII, József-krt 2. Telefon: Józ. 2-37

BERZEVICZY ALBERT

ÚJ KÖNYVE:

DÉLEN

UTIRAJZOK ÉS TANULMÁNYOK

136 KÉPPEL

Ára 20 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

mult a németek vonalaiba, de éjjel ellentámadásul elhúzódtak. Az olasz harczterén csak a Monte San Gabriél és Wippach-völgyben fokozódott a harci tevékenység. Rohamsapataink vállalkozásai sikerrel jártak. Olasz előretöréseket visszavertünk.

Október 16. A németek teljesen elfoglalták Ósöl sziget főresztét s a harczokban 2400-nál több foglyot, harmincz ágyút, 21 géppuskát zsákmányoltak. A nyugati harczterén Flandriában a tüzérségi és felderítő harczok Craonnetől nyugatra a franciaik két újabb hiábavaló támadása a vanclerei malomtól északra tőlük elhódított árkok ellen. Az olasz harczterén a Bainsizza—Hölligen-geist fensikón szörványos olasz előretörések meg-hiusultak. A Monte San Gabriél ellenséges osztagok előredolgozó munkáját kézigénátharczban meg-hiusítottuk.

Október 17. Ósöl szigetén a németek levették azokat az orosz csapatokat is, a melyek a Svorbe-félszigeten még ellenállottak s ezzel az egész sziget birtokukban van. Tegnap 1100-nál több foglyot szállítottak be. Német tengeri haderők Ósöltől északra és a rigai öbölben kedvező lefolyást harczot vártak orosz rombolókkal és ágyúzásadokkal s azokat visszafordulásra kényszerítették. A nyugati harczterén Flandriában az Yser árterétől a Lysig fokozódott a tüzérségi harcz, hasonlóképen a Champagne nyugati részében és a Maas keleti partján. Az olasz harczterén a Gabriele-szakaszon olasz előretöréseket visszautasítottunk.

HALÁLOZÁSOK.

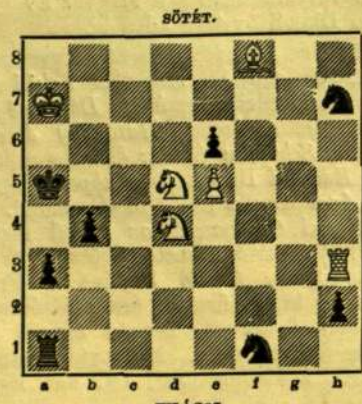
Elhunytak a közlebbi napokban: Keresztészeghi Csáky Géza, Budavára nyug. postafőnöke és gondnoka, 1848—1849-iki honvéhadnagy, 85 éves korában Budapesten. — Dr. Kocsiss Alajos, nyug. székesfővárosi kerületi orvos, a budapesti református egyház tanácstagja, 87 éves korában Budapesten. — Domján Domján Ádám föld-birtokos, Jász-Nagykun-Szolnok vármegye törvényhatósági bizottságának tagja 81 éves korában Csepélen. — Strausz Rezső 69 éves korában Bedegh-pusztán. — Derntán Frigyes állami hivatalnok 68 éves korában Budapesten. — Henzsfalvi Sándor Gyula nyug. ítélőtáblai bíró 64 éves korában Czepléden. — Szentlőrinczkátai Fogler Béla nyug. kuriai bíró 63 éves korában Budapesten. — Magyar Miklós pénzügyi tanácsos, a budapesti fővármihatal íróvárnoka,

székesfővárosi bizottsági tag 59 éves korában Budapesten. — Komjáthi Rabár Endre érsekújvári közigazgató 53 éves korában. — Laczó Antal dr. járásbíró Budapesten. — Babochay László hercegi uradalmi tisztartó 60 éves korában Somogy-Berzencsén. — Csunák János Király-helmec város pénztárnoka 52 éves korában. — Káli Nagy István 49 éves korában Nyírádszent-lászlón. — Juhász Jenő tápiósági községi jegyző 42 éves korában Tápióságban.

Özv. Horváth Antalné, szül. Rácz Borbála, 85 éves korában, Hevesen. — Özv. gróf Almásy Kálmánné, szül. Wenckheim Stefánia grófnő palotahölgy, s az Erzsébet-rend elsőosztályának tulajdonosa, 81 éves korában, Ischben. — Jankovich Béláné, szül. Gaál Krisztina, oszil-gkeresztes hölgy, Tésán. — Brack Elza, Budapesten. — Kókai Kun Erzsébet, 23 éves korában, Gyulán.

SAKKJÁTÉK

3074. számú feladvány O. L. Ceperotól, Barcelona.

Világos indul és a harmadik lépésre mottót ad.

Szerkesztői üzenetek.

A nyakék. Az alap-ötletében van valami, a miből igazi író tudna érdekességet kieszni, de igazi író érdekesebben és meggyőzőbben ír meg, nem ilyen konvencionális fordulatokkal.

T. I. 31. A levelében jelzett cizlra ajánljuk Riedl Frigyes Arany Jánosról szóló könyvét, vagy Péterfy Jenő tanulmányait. Ezek tudunkkal köve is kaphatók. Pontosabb felvilágosítást kaphat róluk akármelyik jobb-fajta könyvkereskedésben.

A csirke. Ez a fajta a humorosoknak régesrég divjátá mltá; divatja idején sem ért valami sokat. Humor egy szikra sincs a kis művecskében.

EGYVELEG.

* A mesterséges gyémánt előállítására legújabbban, sok sikertelen és félsikerű próbálkozás után egy Boismens nevű francia vegyész vezérez már évek óta kísérleteket. Eddig leg 1/2—2 1/2 milliméter nagyságú kristályokat tudott előállítani, a melyekben megvan a gyémánt minden tulajdonsága s nem is különböztethető meg a gyémánttól. Most nagyobb arányú berendezésekkel igyekeznek nagyobb kristályokat előállítani.

Jótékonyezélu magyar állami sorsjáték. 475,000 korona készpénz nyereménynel. A főnyeremény 200,000 korona. Az összes nyereményeket készpénzben fizetik ki. A húzás visszavonhatatlanul folyó évi december hó 6-án tartják meg.

KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság 38-dik számában megjelent képtalány megfejtése: Örök törvény.

Felolós szerkesztő: Holtsy Pál

Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

A TURANIZMUS BIBLIÁJA

ZEMPLÉNI ÁRPÁD KÖNYVE:

TURÁNI DALOK

MONDAI ÉS TÖRTÉNETI ÉNEKEK ÉS POLITIKAI KÖLTEMÉNYEK.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSben.

Vadászspportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak — figyelmebe ajánljuk a

„NIMRÓD”

KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot

Állandó melléklete:

„A vadászeb”

című egyedüli magyar nyelvű ebtenyészési szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész évre 16 kor., félévre 8 kor., negyed-évre 4.—K, egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz. (Franklin-Társulat.)

MOLNÁR FERENCZ ÚJ KÖNYVE:

AZ ÓRIÁS

ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK

Ára 5 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSben.

A cs. és kir. 23. gyalogezred 1060 harciéi kép és rajz 100 érdekes cikk és vers HADI ALBUMA 300 autogrammal, 300 óráról, hadvezérlésről és a világháború elő-képében kitüntetett és elvezett 23-as hősök irásában és képeiben megörökítve. KUN JÓZSEF JENŐ tárt. főhadnagy. Ára 20 kor. Megrendelhető a Képes Hírlapnál, Tábori posta 632.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXIII. magyar királyi

Jótékonyezélu Államsorsjáték.

Ezen pénz-sorsjáték remélhető tisztá jövedelme közhasznú és jótékony célokra fog fordíttatni. — Ezen sorsjátéknak összesen 14885 nyereménye van, melyeknek összes értéke 475,000 koronára rug készpénzben.

Főnyeremény 200,000 korona készpénzben.

Továbbá: 1 főnyer. . . 30,000 K készp. 1 főnyer. . . 10,000 K készp. 1 „ . . . 20,000 „ „ 1 „ . . . 5,000 „ „ stb.

Húzás visszavonhatatlanul 1917. évi december 6-án

Egy sorsjegy ára 4 korona.

Sorsjegyek kaphatók valamennyi posta, adó-, vám- és só-hivatalnál, az összes vasutai állomásokon s a legtöbb dohány-társaságban és váltóüzletben.

Új könyv

CHOLNOKY JENŐ, a kiváló magyar földrajzi írótól:

FÖLD ÉS NÉPEI

Népszerű földrajzi kézikönyv

I. kötet

AMERIKA

Két színes térképpel, 32 műmelléklettel és 430. a szöveg közé nyomott képpel

Ára 24 korona

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

Lakástakarító!

DITRICHSTEIN Telefon 14—59.

MOLNÁR FERENCZ ÚJ KÖNYVE:

ISMERŐSÖK

FELJEGYZÉSEK KRÓNIKÁK

Naplószerű feljegyzések ismerősökről: nagynevűekről, névtelenekről — kortársakról.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSben.

Magyar Törvények, a Franklin-Társulat zsebkiadásai-ban

megjelent

AZ ÚJ EGYENES ADÓTÖRVÉNYEK

Jövedelemadó. Vagyonadó. Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adója. Hadinyereségadó. III. oszt. kereseti adó.

Készítették:

RÓTH PÁL dr.

bp. m. kir. adófelügyelőség s. titkár

és

TÉRFY GYULA dr.

miniszteri tanácsos.

Ára kötve 12 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben.

ROZSNYAY PEPSIN BORA.

Kellemes ízű, kiváló jó hatásu szer étvágytalanság, rendetlen emésztés és gyomorgyengeség ellen.

Étkezés közben véve, megóv a gyomortherheléstől. Egy üveg ára 3 kor. 20 fill.

Kapható: minden gyógyszertárban valamint

Rozsnyay Mátyás Arad, Szabadság-tér 8.

Alapítva 1810-ben. Haltenberger Béla Kassa ruhafestés, vegytisztítás, gallértisztítás.

A GYÁR TELJES ÜZEMBEN VAN. Gyász esetben ruhafestés feketére és egyenruhák tisztítása soronkívül.

Exhumálásokat

az összes európai hős temetőkből, valamint a szükséges okmányok beszerzését szolid árban, anyagi kezeség mellett eszközölünk

Szende és Szabó vezérelt Gebauer Károly r.t. exhumálási vállalata, Budapest, Károly király-út 4.

Elsőrendű szakintézet. — Telefon 51—02.

Margit-Crème

a főrangú hölgyek kedvenc szépítő szere, az egész világon el van terjedve. Pírátlan hatása szerencsés összehatásában rejlik, a bőr szonnal felvezeti és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème utánozzák és hamisítják, tessék eredeti védjeggyel ellátott dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème értelmetlen, zsírtalan vegytisztító készítmény, amely a külföldön nagy feltűnést keltett. Ára kis tégely 2 K, nagy tégely 4 K.

Margit-szappan 3— kor. Margit-puder 1-50 kor.

Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon.

Kapható minden gyógyszertárban, illatszert- és drogg-üzletben

HANGLEMEZEKET

fejéztott vagy törötteték újakra eserél vagy készpénzért is vesz

WÁGNER „Hangszer - Király” BUDAPEST, VIII., József-körut 15. szám. — Telefon.

Ismeri ön már a 100-as

CSALÁDI

FEDÁK

CIPŐKRÉMET

üvegtégelyben

Egy üvegtégely a legnagyobb háztartásban is egy hónapra elegendő.

Mindenütt kapható.

Tekintve a szállítás körüli nehézségeket, figyelmeztetni óhajtom a t. fogyasztó közönséget, hogy őszi és téli szükségletét már most beszerezni sziveskedjék.

VADÁSZ ZSIGMOND UTÓDA Budapest, V., Báivány-utca 15. sz.

CSILLÁROK

legmodernebb kivitelben, óriási választékban, készpénz vagy törlesztés kölcsönzést elleneben. — Gázfűtőkályhák, gázzugló, gáztűzhelyek, gázfűzők, gázvasalók kaphatók

A kövér nő élete kinlódás!

Kigunyolják, kikacagják, örökös tréfa tárgya! Minden ember utánafordul, nem tud ellonkódni, vendéglőben, kávéházban két széklet kínálják neki. Egyszerű élet módját nem zavaró kúra segítségével igen rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövérebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz **MAIGRIE** ára K. 6.—. Készíti Palmier G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Török József gyógyszerára, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
 Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, félemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk felülé a könnyebb zene-fajokat, melyek az újdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15— K., 6 óra 28— K., 12 óra 52— K.

Az előfizetés beérkezéssel megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésekor visszaadatik.

Folyton Újdonságok. Országos Hangjegykölcsönző Intézet
 Budapest, IV., Sütő-utca 2. félem. (Deák-tér mellett.)

Uj könyvek

A Franklin-Társulat kiadásai:

Kultura és Tudomány
 új kötete

Geréb József:

A római kultura legjelentősebb vonásai

Ára kötve 2 korona 80 fillér.

Olcso Könyvtár
 Alapította Gyulai Pál, szerkeszti Heinrich Gusztáv
 1867—1869.

Tolsztoj Leó:

Szergij atya

Fordította Trócsányi Zoltán.

Ára 90 fillér.

A Magyar Jogászegylet Könyvkiadó Vállalata
 VIII. évfolyam. (1917.) I. kötet

Almási Antal dr.:

A háború hatása a magánjogra

Ára 7 korona.

Polgári életpályák

Tanácsadó rokkant tiszték számára

Írták többen

Előszóval ellátta Jankovich Béla dr.

Ára 3 korona.

Kaphatók:
LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
 Budapest, VI., Andrassy-út 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

Eltalálta!

Bármely hanglemez újdonság hat darab használt gramofonlemez ellenében kapható, minden ráfizetés nélkül, a meddig az anyaghiány tart

WÁGNER
 «HANGSZER-KIRÁLY»-NÁL.

a világhírű «Favorit» hanglemez- és beszélőgépgyár főraktárába

Budapest, VIII., József-körút 15. sz.
 Telefon.

Fiókküzet: IX., Ráday-utca 18. sz.

Hangszer- és lemezárjegyzék 30 filléres bélyeg ellenében. — Beszélőgépek 150 koronától 1000 koronáig. — Vigyázzon a «Wagner» névre és a 15-ös számra, hogy máshoz be ne tévedjen!

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten (IV., Egyetem-utca 4.)

MEGJELENT

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és tájékoztató a nagyközönség számára.

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR
 az állami polgárisok tanítóképzőintézet tanára, egyetemi magántanár.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával.

Nagy 8-ad rét, 248 lap.

Ára 8 korona.

E kötet Angyal Dávid egyetemi tanár, Balany György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Litty Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pilch Jenő honvédelmi tanács. főosztályvezető, Rácz Gyula a f. v. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő kérdésekről nyújt összefoglalást: a háború világtörténelmi előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háború alatt, a hadviselő államok földrajza, a háború és a gazdasági élet, a köznevelés, a társadalmi morálmak, a közegészségügy és a háború, a közérkölciség és a háború, elmélkedések a jövőről; befejezésül: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

Kapható:
Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
 Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

43. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ **HOITSY PÁL.** BUDAPEST, OKTÓBER 28.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegy-utca 11.	Egyes szám ára 60 fillér.	Előfizetési feltételek:	Egészévre — 30. — korona. Félévre — 18. — korona. Negyedévre — 7.50 korona.	A «Világkrónika»-val negyedévenként 1 koronával több.	Külföldi előfizetéseket a postai megkötés határozott viteldij is eszandó.
--	---------------------------	-------------------------	---	---	---

AZ ÁLLAMTITKÁR GRÓF FÜRSTENBERG BUDAPESTI NÉMET FŐKONZULLAL A PÉNZÜGYMINISZTERIUMBA MEGY.
 KÜHLMANN NÉMET KÜLÜGYI ÁLLAMTITKÁR BUDAPESTEN. — Jely Gyula felvétele.